

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Any IX. — Núm. 420 • Barcelona, 20 de maig del 1937 • Redacció i Administració: Diputació, 290. Telèfon 11628 • Preu: 30 cèntims

Finestra oberta

NOU GOVERN

Després d'una crisi ràpidament tramitada, la República té nou Govern. Els organismes dirigents de la U. G. T. i de la C. N. T. no hi han volgut participar; però el fet que els respectius Comitès executius no hagin donat llur ajut per a la formació del Gabinet que presideix el doctor Negrín no significa que el Govern suara constituït no representa tots els sectors antifeixistes.

En els últims temps s'ha fet molt de confusionisme a l'entorn del paper dels Sindicats en l'ordre polític, i és aquest confusionisme que potser ha fet que alguns no comprenguin la significació de la solució donada a la crisi.

Elements que es diuen apolítics — com si fos possible ésser apolític! — han encobert sota aquesta etiqueta llur afany de fer política "al seu gust".

Seguint aquesta direcció, havia arribat a fer certs progressos la idea d'un Govern sindical, és a dir: la idea absurda d'un Govern "apolític". La solució donada a la crisi torna les coses al seu lloc i rehabilita els drets de la lògica més elemental.

El nou Govern representa tots els sectors antifeixistes i cal, per tant, que tothom li doni ajut integral. Si les Centrals Sindicals no hi tenen representació directa, la culpa és dels organismes dirigents que no han volgut tenir-la, enderiats a mantenir una posició cabdillista totalment inacceptable. Les masses, però, hi estan bastament representades per mitjà dels partits polítics.

La part més nombrosa dels obrers són o comunistes o socialistes; la petita burgesia antifeixista pertany, bé sigui a l'Esquerra Republicana o bé a l'Izquierda Republicana de Catalunya. El nou Govern, per tant, recolza damunt una ampla base popular que li garanteix una estabilitat perfecta.

D'altra part, és simptomàtic que defensin ara el Govern Largo Caballero els mateixos que no varen voler estalviar-li les jornades sagnants que s'iniciaren el dia 3. Aquesta posició és, doncs, una argücia i el nostre poble no vol habilitats que enclouen adhesions a persones i no pas a programes.

El nou Govern serà ajudat per tots els antifeixistes, i aquells que no l'ajudin seran assenyalats per les masses com a gent que defensa interessos que no són precisament els interessos del poble.—MIRADOR

alloza

Dibuix d'ALLOZA

OPINIONS I DEBATS

DOSSIER DE L'EIX BERLIN-ROMA

La importància de les converses Mussolini-Von Neurath

(Indicacions del "Giornale d'Italia" i precisions oficioses)

El diari francès «Le Temps» va publicar en el seu número del 8 de maig, la nota eminentment oficiosa que li va transmetre el dia 7, al matí, el seu corresponent a Roma:

Tots els comentaris de la premsa italiana sobre la importància de les entrevistes de Roma afirmen que el paralelisme dels interessos i d'identitat dels objectius italo-alemanys s'han manifestat novament davant els grans problemes polítics i econòmics de l'hora.

Aspecte econòmic

Segons el «Giornale d'Italia», els polítics i econòmics examinats han estat els següents:

Primer. — Els intercanvis comercials entre Itàlia i Alemanya. Sobre aquest terreny, Alemanya, posant al seu benefici les sancions, es troba al primer pla dels països que comercien amb Itàlia; és just que conservi aquest lloc, tot facilitant del seu costat l'expansió del comerç italià.

Segon. — La col·laboració d'Itàlia i Alemanya a l'Àfrica Oriental. Aquesta col·laboració comença el dia que el Govern de Berlín va reconèixer «de jure» l'imperi italià. De fet, es veu acomplerta des del principi de l'activitat de la Societat minera italo-alemanya encarregada de projectar i explotar els metalls industrials a les altes muntanyes d'Abissínia. Per altra part, aquesta col·laboració es desenvoluparà en altres formes d'activitat.

Tercer. — El respecte dels interessos comercials de les dues potències de la regió danubiana. O sigui, dit d'altra manera, al desenvolupament del comerç d'Itàlia, com totes les seves iniciatives en aquella regió, s'inspiraran en el respecte constant dels interessos d'Alemanya i viceversa.

Quart. — Els nous projectes d'entesa econòmica mundial, d'origen americà i estesos sota diverses formes a Europa. En aquest terreny, Itàlia i Alemanya estan disposades a oferir llur col·laboració a condició que aquests projectes s'inspirin en els interessos de totes les nacions i que, com a conseqüència, no prenguin immiscuir-se dintre la política d'autarquia econòmica que les circumstàncies han imposat a Itàlia i Alemanya.

Aspecte polític

Els problemes polítics considerats poden resumir-se com segueix:

Primer. — L'organització de la pau europea. Segons el «Giornale d'Italia», l'allunyament d'Itàlia i Alemanya de la Societat de les Nacions no significa de cap manera la separació o indiferència per part d'aquestes dues potències, a l'esguard d'una àmplia col·laboració europea amb miras a la pau. El fet que aquestes dues nacions estan disposades a començar novament les converses sobre el projecte del pacte occidental, així que la nova posició de Bèlgica quedarà aclarida i que el problema espanyol hagi estat resolt, ho prova.

La Societat de Nacions no és pas l'única diposició dels principis de pau; pot ésser reemplaçada per un sistema menys ambiciós en el sentit universalista, però més adequat als objectius d'una entesa internacional.

Segon. — A Espanya, Itàlia i Alemanya no volen fer altra cosa que restituir a la nació espanyola el seu dret a l'autodeterminació i lluitar-la de tot sistema revolucionari estranger del tipus comunista. És per això que continuen observant amb reserva els nous projectes de mediació.

Tercer. — A la regió danubiana, Itàlia i Alemanya es proposen conciliar llur posició amb les posicions nacionals dels diversos països als quals reconeixen llur dret a la llibertat més àmplia, condicionada per la llei de la reciprocitat.

Quart. — Degut a llur concepció

europea de la pau, Itàlia i Alemanya romanen fermament lligades a llur política de resistència al comunisme, concebuda com una acció internacional, clarificadora dels valors europeus que han d'ésser preservats.

Un front comú italo-alemany contra el sistema de Ginebra

«La part més important d'aquesta exposició és, no hi ha dubte, la que fa referència a l'actitud d'Alemanya i Itàlia a l'esguard de la Societat de Nacions. En llegir amb atenció el text

EL VERITABLE SENTIT DE L'EIX

El front comú contra la Societat de Nacions

El 27 d'octubre del 1936, després de la visita de l'enviat de Mussolini prop de Hitler, s'escriu que entre els resultats inscrits en els protocols diplomàtics de Berchtesgaden calia remarcar el següent:

«Lluita comuna (Roma de l'interior i Berlín de l'exterior) contra la Societat de Nacions al mateix temps que institució col·lectiva per al manteniment de la pau.»

Després de la visita de l'enviat especial de Hitler prop de Mussolini cal creure que aquest punt sobretot ha estat àmpliament tractat prenent un aspecte molt particular.

En efecte, en el comunicat Stefani sobre la visita de von Neurath a Roma s'hi troba una frase que ha estat objecte de molts comentaris. És l'última frase del comunicat. Diu: «Aquestes conversacions han permès, a més, als dos Governos reafirmar llur ferma voluntat de perseguir en l'esdevenidor tots els esforços per assegurar a Europa les condicions essencials d'una estabilitat política i econòmica més gran i més segura.»

A propòsit d'aquesta frase s'han fet moltes hipòtesis, sobretot per part dels corresponents francesos a Roma. L'editorialista del «Temps» hi va veure fins i tot una promesa possible d'arranjament europeu. Altres han insistit sobre la represa del projecte del pacte a quatre. Al «Giornale d'Italia» es parlava d'organització al marge de la Societat de Nacions.

Hom creu que a Roma i a Berlín es vol crear la impressió que les potències de l'eix estan disposades a entrar en negociacions amb les potències occidentals amb miras a un «clearing» general, mentre això es porti a cap, no solament al marge de la Societat de Nacions, sinó contra aquesta.

Ens hem d'estranyar que la discussió es desenvolupi a l'entorn d'aquesta frase profetessa, del comunicat Stefani i dels comentaris inspirats per aquest comunicat. Hom pensa que tot el que el comunicat i els comentaris diuen ha estat ja escrit d'una manera molt més clara i precisa per la premsa dirigida nazi després de la declaració franco-britànica sobre la neutralitat de Bèlgica.

I, hom hauria de recordar que el «leitmotiv» d'aquests comentaris era doble. Primerament: la neutralitat de Bèlgica no ha estat encara suficientment definida per Alemanya, perquè Bèlgica no ha denunciat les seves obligacions procedents del Pacte de la Societat de Nacions. Aquesta neutralitat continua essent garantida militarment per França i Anglaterra. Segonament: les potències occidentals fan proves de mala voluntat i d'intencions poc pacífiques, perquè refusen negociar immediatament el pacte occidental que Alemanya té tan-tes ganes de concloure.

Deixem a banda aquesta darrera informació que ja recaure sobre França i Anglaterra les responsabilitats alemanyes. Per altra part, no és menys veritat que molt abans del comunicat Stefani, el pol alemany de l'eix Roma-Berlín havia desencadenat l'ofensiva per al pacte occidental. Les entrevistes Neurath-Mussolini no han creat, doncs, cap situació nova.

No obstant, cal remarcar les tres reserves que es poden deduir dels comentaris de la premsa dirigida o, almenys, dir-ne les tres condicions preliminars:

1.ª Pacte occidental. Vol dir que l'abolició o almenys la paralització completa del pacte franco-soviètic n'és la condició essencial. Avui no es parla clarament d'aquesta qüestió, però arribat el dia, Hitler no haurà de fer altra cosa que referir-se a les seves declaracions anteriors.

2.ª La qüestió de la neutralitat de Bèlgica ha d'ésser «aclarida». El que aquest «aclariment» volia dir ja ho hem explicat més amunt.

3.ª La qüestió d'Espanya ha d'ésser resolta segons els desigs dels totalitaris. El «Giornale d'Italia» afirmava clarament que l'arranjament del problema espanyol ha de precedir les converses sobre el pacte occidental.

El text d'aquestes tres condicions és suficient per a demostrar que ni Roma ni Berlín no compten seriosament emprendre una negociació en aquests moments. De totes maneres es vigila amb alguna insistència les vores del Tíber i de la Spree per saber que per Londres i per París aquestes condicions preliminars són inacceptables.

En aquestes condicions, quin és el motiu de l'ofensiva conjunta nazi-feixista pel que respecta el nou Locarno en aquest moment precisament?

Té un sol objectiu tàctic: influenciar l'opinió a França i a la Gran Bretanya. Això ja fa temps que es veu indicant.

La visita de Lansbury a Hitler ha demostrat que un desig massa ardent de pau, a tota costa, pot portar a concepcions i a compromisos un xic curiosos i pot ésser eminentment útil per als dos imperis nazi i feixista, que poden crear, precisament en aquests moments i després de les desastroses pèrdues de prestigi causades a Guadalajara, Guernica i Bermeo, una desviació fent relluir l'esperança d'un arranjament europeu.

Sobretot, cal no oblidar que l'esperança bastant fonamentada pot existir a Berlín i a Roma de contribuir, per mitjà d'aquesta negociació, a l'enfonsament definitiu del sistema de la Societat de Nacions. La desafecció dels grans i els petits a l'esguard de la Societat de Nacions és explotada per l'eix Roma-Berlín, el treball essencial del qual resideix en l'enfortiment d'un front comú contra l'organització col·lectiva de la pau.

del «Giornale d'Italia», es veu que aquestes dues potències oposen a la Societat de Nacions l'eix Roma-Berlín que seria més realista i més segur i que seria igualment obert a cadascú per a fins de pau i de reconstrucció europea.»

En resum, el diari de Roma diu en paraules clares el que von Neurath va dir en termes confosos, o sigui, que en definitiva Itàlia i Alemanya constituïrien un front comú contra el sistema actual de la Societat de Nacions. Es pronunciarien contra el principi de la pau indivisible, de la seguretat col·lectiva, contra tot sancionisme, contra tot lligam entre Locarno i Ginebra, contra tota immixció de la política bolxevista a Europa; es declararien, per contra, a favor del sistema dels acords bilaterals, a favor de la jerarquia de les potències contra el sistema democràtic que consisteix a posar totes les nacions, tots els Estats, sobre un mateix pla.

Podem, doncs, veure en aquesta actitud com una tendència molt neta cap a la creació d'un sistema nou que seria, més o menys, una espècie d'ordre italo-alemany a Europa sota el signe de l'eix Roma-Berlín, oposat a l'ordre anglo-francès sota el signe de Versalles.

«El dilema de Roma i de Berlín»

«Itàlia i Alemanya, estretament lligades entre elles, inviten França i Anglaterra a col·laborar a la pau i a la reconstrucció»

I

LA SERA, nota de Roma, 7 de maig:

«El comunicat publicat a l'acabament de la visita i de les converses del baró von Neurath i les declaracions que aquest últim va fer a l'agència Stefani, confirmen — no podia ésser d'altra manera — la significació dels «toasts» de Villadama. Com a exemple, no gens nou, d'estupidesa i de mal gust, el «Daily Telegraph» escriu que l'eix Roma-Berlín necessita ésser engruixat continuament, la qual cosa és demostrada amb el fet que quan Goering se'n va von Neurath arriba. La lletra, però, dels comunicats oficials sobre la visita, els comentaris autoritzats i la realitat de les coses desmenteixen aquestes mentides estúpides. La freqüència dels canvis d'impressions no és pas requerida per la necessitat d'engreixar l'eix, és a dir, de sobrepassar les dificultats que podrien posar fi a l'acord, sinó que, al contrari, és deguda al comú desig d'actuar d'acord davant els aspectes, que sovint canvien, de la situació internacional. Ni Itàlia ni Alemanya no han abdicat a llur independència i llur llibertat. No n'hi ha prou que a Roma es pensi d'una manera determinada perquè a Berlín s'hagi de pensar de la mateixa manera o viceversa. Això passa entre Londres i París perquè París ha renunciat a la seva pròpia autonomia i s'accontenta a rebre ordres de Londres. Itàlia i Alemanya estan d'acord sobre les línies directrius de llur política. Estan d'acord sobre les qüestions principals i volen igualment estar d'acord sobre les qüestions secundàries i sobre les que es presenten de tant en tant. I és, doncs, natural, que es consultin i també molt natural que establexin freqüents canvis d'impressions. Ben aviat, en efecte, anirà a Roma el mariscal Blomberg, ministre de la guerra del Reich. El despit que traïx els diaris del tipus «Daily Telegraph», és gran; però no és per això que l'acord italo-alemany és menys potent. S'havia esperat, a l'estranger, que naixerien ràpidament causes de dissensió entre Itàlia i Alemanya. Aquesta esperança, igualment cultivada a les vores del Tàmesis que a les vores del Sena, s'ha convertit en fum. El comunicat final i les declaracions del baró von Neurath confirmen la solidesa de l'acord entre els dos potents Estats i llur voluntat decidida de pau i de col·laboració. L'acord italo-alemany serà de llarga durada i, si Londres i París no perden el cap, haurà merescut la pau. Ni a Roma ni a Berlín no es vol la guerra, però hem de remarcar que tampoc no la temen.

El comunicat final és una invitació a la col·laboració. Esperem sincerament que s'hi farà atenció. I von Neurath, en les seves declaracions, desafia la premsa anglesa i francesa que, des de fa alguns mesos, desencadena el seu odi contra les nacions i ens vol portar a la guerra. Un exemple típic de la perversitat i de la mala fe d'una certa premsa anglesa i francesa ha estat facilitat en ocasió de la recent discussió sobre les atrocitats de la guerra, al Comitè de no intervenció, de Londres. El mateix president del Comitè va haver d'estigmatitzar el mètode de noves falsificacions fetes públiques — cal remarcar-ho — pels diaris de Londres i publicades després per la premsa a sou de la francmagoneria i del comunisme. Els diaris poden fer molt mal. Els governs no arriben sempre a poder evitar el mal que la premsa pot fer. Però quan ho volen, arriben sempre a limitar aquest mal. Ja veurem com els governs angles i francesos contretaran als oferiments de col·laboració procedents de Roma. Itàlia i Alemanya — i no per feblesa — s'han llurats a una clara i precisa manifestació de pau. Ara és a Anglaterra i França que toca decidir llur actitud. No és probable que altres crides a la concòrdia i a la col·laboració surtin de Roma i Berlín si a Londres i a París no es demostra un igual desig d'entendre's. Esperant, doncs, això, podem assenyalar que la premsa d'un gran nombre de països anota amb una viva satisfacció les afirmacions sortides de Roma en ocasió de l'entrevista Mussolini-von Neurath i remarca la importància de la presència dels ministres d'Àustria i Hongria tant a l'arribada com a la sortida del ministre alemany.»

II

CORRIERE DELLA SERA, editorial del 6 de maig:

«...El comunicat publicat a l'acabament de les converses del baró von Neurath amb el Duce i amb el ministre Ciano, els «toasts» pronunciats pel ministre dels Afers estrangers del Reich, així com també pel ministre d'Afers estrangers de la Itàlia feixista i les declaracions fetes pel ministre alemany, abans de la seva sortida de Roma a la premsa italiana, delimiten la importància i la tasca de la col·laboració italo-alemanya. Des de la visita a Alemanya del comte Ciano i des de la signatura dels acords de Berlín, la política italo-alemanya s'ha desenvolupat sobre un pla sempre més pràctic i més solidari. Aquesta política que ha trobat la seva definició històrica dintre la fórmula «eix Roma-Berlín», no constitueix pas una improvisació, sinó que procedeix de necessitats precises i, sobretot, d'origens comuns i de programes comuns entre els règims dels dos països. És molt natural i rigorosament lògic que la política italo-alemanya es desenvolupi sobre un pla de col·laboració sempre més cordial i més estreta. El paralelisme dels interessos i la identitat de les intencions dels dos països, l'esperit de recíproca i lleial comprensió i d'estreta i sincera amistat constitueixen els fonaments durables i sòlids d'un sistema que ja ha donat els resultats més falagueros i que podrà aportar-ne encara d'altres, per a l'interès de l'ordre i de la civilització europea. Aquest sistema no és un sistema exclusivista, no és un sistema rigid. És, fins i tot, aplicat amb una sincera voluntat de col·laboració internacional. Això és el que ha afirmat d'una manera explícita el comunicat oficial publicat després de les converses de von Neurath amb el Duce i amb el comte Ciano, és el que ha dit d'una manera precisa i en termes elevats, el ministre d'Afers estrangers d'Itàlia, en el seu «toast» reafirmant que Alemanya i Itàlia tenen intenció de prosseguir llur acció política dintre un veritable i sincer esperit de pau, desitjosos aquests dos països de col·laborar amb totes les altres potències, convenudes igualment que tota dificultat i tota oposició a una tal col·laboració poden ésser sobrepassades quan existeix la bona i ferma voluntat d'entendre's. No obstant, la crònica d'aquests últims dies no permet pas treure'n conclusions satisfactòries. Una indigna campanya de premsa contra Itàlia i Alemanya d'una manera sempre més verinosa té lloc novament a Anglaterra i a França. Com en l'època de la guerra d'Etiòpia, faltant-los arguments positius i fonamentats per a atacar el feixisme i el nacional-socialisme, recorren novament i com sempre a la mentida, a la més indigna mentida, buscant d'enverinar l'atmosfera internacional i crear contra Itàlia i Alemanya el clima més desfavorable tot propagant sospites, calúmnies i difamacions. Una vegada més, com durant la guerra d'Abissínia, el poble italià, fredament i virilment, assisteix a aquesta indigna comèdia. Però ens hem de preguntar si això podrà continuar gaire temps. I, sobretot, ens hem de preguntar que es proposen i on volen arribar els homes responsables de Londres i de París, quan dirigeixen el punxó de llur política cada vegada més decididament contra Itàlia i Alemanya. En el moment que de Roma i després de les converses italo-alemanyes, es reafirma una vegada més la precisa voluntat de continuar desplegant, per a l'esdevenidor, tots els esforços possibles per a arribar a una més àmplia col·laboració amb les altres potències, hem de donar-nos compte que, pel que respecta a la premsa anglesa i francesa, s'insisteix a crear una tensió psicològica contra Itàlia i Alemanya. L'ofensiva antiitaliana i antialemanya es dibuixa i es precisa en tots els seus aspectes. És d'aquesta manera que es defensen els interessos reals d'Europa? És d'aquesta manera que es defensa la seva civilització i el seu esdevenidor? Mentrestant, a Roma s'ha acomplert, durant aquests dies, un treball remarcable i de profit...»

(Passa a la pàg. 9)

CAMISER
ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 14
Telèfon 41655

MIRADOR DE LA GUERRA

Estampes madrilenyes

Per OSCAR GUERRA

El cel de Madrid està més blau que mai. El sol radiant, plètic de poder i energia banya amb els seus aurs raigs els arbres, les cases i els carrers de la gran ciutat heroica.

Uns nens juguen, corren, salten, criden arrossegats pel seu natural entusiasme.

Parelles d' enamorats es passegen indolents a l'escalfor dels raigs solars. Semblen oblidar el gran drama que vivim i que somnou la terra. Als seus ulls brilla refulgent l'esperança. La vida pot en ells més que l'espectre de la mort.

Grups de soldats suara arribats del front parlen animadament, mentre es passegen. Sembla que la pau s'ha restablert. Tot invita a estimar i a viure. Ja

han florit els ametllers i la proximitat de la primavera es pressent a cada pas. Els camps estan coberts de verd. Els blats de Castella engalanan la terra.

De sobte, el ronc soroll dels motors que volen en l'espai atrau l'atenció de tots. Uns ocellots enormes, negres, sinistres avancen pesadament. Han vingut a recordar-nos que estem en guerra. Els madrilenys, acostumats ja a veure'ls amb freqüència, gairebé no s'immuten. Passat el primer moment de curiositat tornen els nens als seus jocs, les parelles d' enamorats prossegueixen el seu passeig, els transeüants continuen indiferents i els soldats celebren alegrement els seus acudits.

La Naturalesa magnànima i alegre, plena de sol i plena d'optimisme, porta una estranya sensació de benestar al cor. Els ulls vius dels nens irradien alegria i innocència.

El soroll dels motors se sent cada vegada més proper. Una bomba ha esclatat. Nombroses explosions se succeïxen. La tràgica i trista realitat s'ha imposat. El Parc ha quedat desert. Enormes núvols de fum i de pols s'elevan eclipsant el sol, forats profunds han estat oberts a la terra.

De les restes fumejants d'un edifici destruït s'han extret diversos cadàvers. Hi ha un cadàver sense cap. Un altre està completament desfigurat. Una mare jove s'ha tornat boja. Corre donant crits incoherents mentre estrena contra el seu pit un nen petit que plora desesperat.

Per aquí ha passat el feixisme. A la felicitat humana segueix oposant-se la refinada crueltat dels eters enemics del Progrés. Els civilitzadors catòlics han deixat les seves petjades. La sombra sinistra del sanguinari Torquemada torna a projectar-se sobre el sol espanyol.

Març 20 del 1937.

L'ajut infantil de reraguarda

D'entre les moltes grates impressions recollides en la recent Conferència de Dones del P. S. U., n'hi ha una de la qual en servo inesborrable record: aquesta és la visita a les Guarderies de l'Ajut Infantil de Reraguarda.

He vist tanta previsió i encert, tan magnífica visió del que han d'ésser aquests ajuts a la infància, que no puc menys d'expressar l'entusiasme per tot el que significa a les dones que estem al front, l'amorosa cura que un grup de dones abnegades presten als fills dels nostres combatents, i en comprovar de quina manera tan intel·ligent i humana, dins d'una organització perfecta, es porta a terme la missió de vetllar per la seguretat i el benestar dels infants.

L'ambient d'aquestes Guarderies Infantils és altament simpàtic, puix que no solament se'ls até fins al màxim en tot allò que pugui interessar la salut de l'infant, sinó que àdhuc es té cura dels més ínfims detalls de tot allò que moralment ha de contribuir a fer que estem trobin com en la seva pròpia llar, apartant-los, a la vegada, del testimoni més lleu que els pugui recordar la guerra, ambient que ha d'allunyar-se tant com es pugui de les ments infantils, car, dissortadament, per a molts d'ells, els horrors que han presenciats quedaran indelebles en el record.

Amb aquesta tasca esplèndida també

ajudeu, dones de la reraguarda, també impulseu poderosament el triomf de la revolució, ja que molts obrers antifeixistes, convençuts que empanyarien el fusell i lluitarien valerosament al nostre costat, vacillen, temen llançar-se a la lluita, no per ells, que gustosos donarien la seva vida pel triomf, sinó pensant en el desempar en què restarien els seus fills si ells caiguessin en el combat.

S'ha de procurar, per tant, perseverar en aquesta tasca, intensificar-la, millorar-la si és possible, car s'ha de tenir en compte que són molts els infants que aquesta guerra deixa sense llar i sense pares, i és deure de tots els que encara tenim una llar i el necessari per a subsistir, que ni un sol d'ells quedi sense l'empària a què tenen dret. Tots, absolutament tots, han de trobar en l'Ajut Infantil de Reraguarda aquella llar que perderen, i, en el cor de les dones revolucionàries, aquest mínim d'amor maternal que ha de fer menys feixuga la seva orfenesa.

Dotar la infància, víctima d'aquesta guerra cruel, del benestar que li és necessari, farà el dia de demà, quan siguin més grans, que comprenguin per què moriren els seus pares; sabran que fou precisament per conquerir per a ells totes aquestes coses que embelleixen la vida i que fins ara no havien gaudit. Llavors, en comparar aquest

NIT DE NOVENEMBRE A MADRID

A través de la fosca ressonaven les canonades que esclavaven enllà, davant nostre, a un, a dos quilòmetres — potser a cent metres només —, allà on s'estenia aquella cosa monstruosa, irreal, fantàstica, que en diuen línia de foc...

LA GUERRA!..

Heus ací la guerra. Madrid començava a maquillar la seva faç amb l'espectre bèl·lic. Dins la ciutat, la nit no existia; només existia la foscor i el no-res — i darrera la foscor i el no-res hi havia una llar, cent llars, milers de llars. I darrera les llars centenars de milers i més d'un milió de cors que bategaven — cors de mare, de companya, d'estimada, panteixants, ansiosos, amb l'esguard fit a l'oest; ulls clucs d'infants que contreïen llurs rostres amb una tràgica ganyota de por i de desesper...

La ciutat era fosca, però no dormia. Hi havia una llar, cent llars, milers de llars que tenien la respiració pendent del segon i de cada minut d'aquella freda nit de novembre, amarada de paúra i de misteri. Hi havia unes ombres moventes pels carrers que traginaven eines i sacs, pedres i terra. Hi havia unes llumenetes que parpallejaven i uns monstres que «paquejaven» els vianants.

Hi havia la vida que lluitava amb la mort; hi havia un poble: MADRID, que es resistia a la mort i a l'esclavatge.

Havia passat ja l'hora de l'eufòria i del cafè amb fusell a la «calle de Alcalá». Davant Madrid, a Carabanchel i a la Casa de Campo, estava acampat un exèrcit internacional que en dos mesos havia avançat més de 400 quilòmetres, i que no havia de fer altra cosa que allargar la mà i abastar la presa cobejada.

Però la presa era repellant, esquivava al contacte d'aquelles mans traïdores i mercenàries. La presa era Madrid, i Madrid sabia que en aquella nit de novembre, nuvolosa i sinistra, es jugava la seva sort i la dels pobles que havien estat al seu redós secular.

I Madrid s'aixeca dempeus, i la seva silueta es redreça al bell mig de l'altiplanica castellana com a símbol precursador de l'aurora roja que es forjava en la dolor i la mort escampades damunt les terres ibèriques.

En aquella freda nit de novembre, davant Franco, von Faupel i Varela, hi havia Madrid.

Acabàvem d'arribar a la trinxera. Havíem sortit de la caserna sabent que anàvem allà, però amb la ruta desconeguda i incerta com el destí que es dreçava damunt nostre.

La guerra!..

Hi havia uns llibres que parlaven de la guerra; uns films que representaven la guerra; gent, records, gestes, aventures, avis, que retreïen la guerra; però era ara que a cada pas que ressonava damunt l'empedrat la guerra s'acostava amenaçadora, amb tota la cruïlla i el pes d'una realitat terrible, però inbandejable.

Dins la trinxera, la calma i el repòs. Allà davant, udolaven les màquines de guerra, i darrera nostre una bateria simulava amb els seus disparos els lladrucs d'un gos d'una masia quan ensuma la presència d'una persona estranya.

Ajaçats a la trinxera, amb la cara plena de pols, esguardàvem els llumets que es movien a l'altra banda. En travessar el Manzanares, pel pont de Toledo, no m'havia pogut estar de mirar l'aigua del riu, argentada pels raigs de la lluna nova. El Manzanares, esquitit i intrascendent com era, representava la cruïlla; a una banda, la mort, en ronda constant al voltant nostre; a l'altra, Madrid — i darrera Madrid, la vida, la pàtria, l'amor... Heus ací el dramatisme d'aquella travessia del Manzanares — riu esquitit que travessa la meseta castellana i desemboca al Teix, que passa prop de Madrid, i on en aquella nit de novembre s'anava a traçar el destí d'un poble.

Què hauré de fer ara? Els meus companys s'ajauen a terra, arranegen els atuells i improvisen un llit amb una manta. Jo, d'esma, faig com ells. Poques paraules — i aquestes paraules són dures, tívants, gelades com l'aire que es fa sentir a les nostres orelles.

—Diuem que han entrat ja a la Casa de Campo.

—Vet-ací, doncs, el tiroteig que se sentia suara...

—Mira, tu, quin llum... Qui sap si és nostre o d'ells?

—Diuem que demà al matí tindrem xerínola, i que hem d'aprofitar la nit per a preparar-nos...

—Preparar-nos per què?

—Per a dormir, si et sembla...

El diàleg decau, s'esllangueix i s'esfuma en la buor que s'escapa de les nostres boques i que es condensa en l'aire fred de la nit. Darrera nostre, Madrid — i al davant, la mort, que sotja, amantent, els nostres moviments i els nostres passos.

Una ombra s'acosta... El sergent. Dóna instruccions per a muntar la sentinella i afegeix:

—Demà, quan es faci clar, cal que estigueu tots preparats. Quan sentiu espetegar la metralladora que hi ha a l'esquerra vostra, salteu fora de la trinxera i avanceu fins al grup de cases que teniu davant vostre.

«Demà, quan sentiu la metralladora...» Com repercu-

teixen aquestes paraules en la foscor de la nit! Amb quina senzillesa han estat dites!

Els espetecs es calmen. Ja només resta el silenci — i darrera el silenci, la vida al servei de la mort. El ressò de les paraules del sergent s'escampa com bolva estantissa dins el meu esperit abatit. Els ulls se'm tanquen — i més endins dels ulls la vida, la meua vida truca desesperadament, i obre la capseta dels records, dels dolços records de la meua vida passada, esfumada per una llunyania infinita. Tot allò fou — ara hi ha només el fusell dret que et manté aferrat a la terra acollidora i manyaga en la seva duresa i en la seva grogor.

«Demà...» (Tot s'allunya. Sento un gos que lladra. Es de matí i el sol bat rialler les crestes d'una muntanya. Una abella zumzeja vora meu; moc la mà per a allunyar-la. Som una bella colla de minyons els qui avui escalem la muntanya. D'on han sortit? Jo porto la tenda, el del meu costat la minestra. Davant nostre, una cara desconeguda ens assenyalava el camí. «Allà dalt, allà on hi ha aquelles cases blanques», ens diu. Però aquelles cases mai no acaben d'arribar. Ara hem de travessar una riera, on l'aigua saltirona amb delit i corre avall, avall... Encara no hi som? Torna a lladrar el gos, l'abella zumzeja novament, l'aigua para de saltar, es fon la muntanya i només queden davant nostre les cases blanques.)

—Ep, vinga, que et toca entrar de guàrdia...

Obro els ulls, i només veig la silueta d'un home que es mou sobre meu.

Dret, amb el fusell als dits, passo dues hores lentes, interminables... Una ràbia infinita trempa el meu ànim. La fredor i la foscor de la nit m'encomanen una angouxa mortal. Si almenys sortís el sol! Tot abans que aquesta foscor incerta. Però les paraules del sergent tornen a ressonar dins meu. «Demà, quan es faci clar, tot a punt...» Sí, la mort — aquella cosa horripilant, misteriosa, sotja al voltant nostre. Si almenys la pogués idealitzar! A la vista dels xiprers del cementiri de «Carabanchel Bajo» brota dins meu el record d'una descripció màgica, encisadora, que fa Oscar Wilde de la Mort. «Que en deu ésser de bell! Reposar en la terra molla, mentre les herbes se cimbrejegen damunt del vostre cap, i escoltar el silenci. No tenir ni ahir ni demà. Oblidar el temps, oblidar la vida, estar en pau...» Sí, oblidar el temps, estar en pau; però com oblidar la vida? No, la mort ens envolta amb la seva faceta repulsiva de sempre.

Comença a clarejar. Ben tost aquests embalums humans que s'estenen dins la trinxera es deixondiran. Tots ells són de terres llunyanes, tots ells tenen una llar en què somniar. Es despertaran, i una ganyota de desengany i de despit travessarà llur rostre. «Que en deu ésser de bell!...» Oh, no! Que en deu ésser de bella, la vida, allà baix, vora la mar joganera, dins els braços amorosos de l'estimada, lluny de la mort, lluny d'aquesta terra estepària, esguardant les suavitats del terreny familiar, saturat de color i de vida! Però, que lluny tot això! Ara, la guerra — ara, la mort traçant cercles concèntrics al voltant nostre.

Surt el sol. Dalt d'un branquelló un ocell llança unes notes rialleres, suaus. «No, no tot és mort, no ens espantem que els ocells encara canten.»

Al cap de poca estona tot és activitat dins i fora de la trinxera. L'estrepit dels fusells i les metralladores es renova. Nosaltres restem momentàniament inactius, però sabem que aquest atur serà de poca durada i que ben aviat arribarà el moment més difícil i més perillós.

I bé! Aviat s'esdevindrà la feta, i el «gran potser» s'aclarirà davant meu. Pensar — per què? —, si el pensament et sutzura l'ànima i tot esdevé dolor? Romandre en un estat de dolça somnolència, submergir-se en un «nirvana», caure en el no-res!... Per què no això?

L'ocell ha fugit i uns núvols fosquejants, amenaçadors, ofusquen el sol. Els meus companys xiuxiuegen els uns amb els altres. Tots estan a punt. L'esguard atent, l'arma al braç, per a donar l'embranchida...

Cada segon es torna una eternitat.

Fou qüestió d'un moment. La metralladora udolà prop de nosaltres, vomità feroçment de cara a l'enemic, i tots, com si un corrent elèctric hagués travessat els nostres cossos, saltàrem sobre el terraplè i avançàrem fins al grup de cases blanques que venien a primer terme. Tot fou oblidat — només romaníem la sensació dels xiulets que havien ferit les nostres oïdes. Un quart d'hora després tota una colla feiem rodona al voltant d'una plata d'amanit.

El malson havia acabat. Les tenebres d'aquella nit de novembre havien estat dissipades per la llum del sol, i, àdhuc els núvols es diuen ara en l'horitzó puríssim.

Somreïa novament la vida. Darrera nostre teníem Madrid, i al davant aquella cosa flúida, inexistent, que els corresponsals de guerra en diuen línia de foc...

FERRAN PLANES I VILELLA

benestar amb la misèria i abandó en què vivien, farà d'ells uns obrers conscients i defensaran el que la revolució els conquerí; així tampoc ningú no els podrà arravatar als seus fills el dret a una infància sana i feliç que ells obtingueren amb el tribut de la sang dels seus éssers més volguts.

Ací, al front, procuro difondre el que l'Ajut Infantil de Reraguarda realitza, car, indubtablement, en saber com són atesos els fills dels combatents i la seguretat que, si ells caiguessin en la lluita, llurs fills tindrien la protecció de tots els seus germans de classe, ha d'influir poderosament en la moral del lluitador.

Vetlleu la infància, protegiu la seva vida, conreeu la seva intel·ligència, puix

poble que estima la pau i que per damunt de tot, pau i treball, posa el seu indiscutible dret d'ésser poble d'homes lliures.

CARME GARCIA

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

CRONICA

LA REVOLUCIO I LES ARTS SUMPTUARIES

Es un error molt estès considerar que la indumentària de la revolució cal que sigui descurada, primitiva, plebea. Entenem que no. Revolucionarisme és una cosa i plebeisme una altra. Diríeu que els exemples més colpidors de plebeisme el donen, tot just, els caps de brot contrarevolucionaris. Un exemple: Queipo de Llano. De la mateixa manera que distinció no vol pas dir encarament ni fadisa, revolució no significa ni mal gust ni barroeria. Cal no perdre de vista que entre els artistes—escritors, pintors, músics—, homes que, per essència, serveixen i cultiven la bellesa, són abundosos els casos de revolucionarisme cent per cent. Podem admetre que els períodes de convulsió violenta siguin poc propicis a l'exteriorització de les coses de l'esperit. Però, de cap de les maneres no és lícit preconcitar-ne l'extirpació.

Conèixer, tractem i àdhuc estimem, molt bons amics i camarades que, enduts pel correntiu de l'hora, se senten iconoclastes i propugnen per la desaparició de totes aquelles activitats que no responguin a un imperatiu de guerra o de capgirament social. Portats per l'arbitrarietat que els domina parlen de la supressió de tot allò que de prop o de lluny se'ns aparegui com article sumptuari o de luxe. I en parlar donen a entendre que defensen això amb caràcter permanent i per a tota la vida. Donant als mots austeritat i sobrietat una envergadura que n'ultrapassa l'abast orbital, voldrien fer del món una immensa cella de cartoixa laica, on tots de junessin, in eternum, tant de cos com de l'anima. Aquests estimats companys, sense adonar-se'n, emulen el frare Savonarola, que va tenir la singularitat de tronar contra el luxe a Florència, que n'era la seu. I a mica que els següents ens durien a enquadrar-nos en legions de caps arranats com els *Angels exterminadors*, de Cromwell.

Això no és això. Molt lloable i molt plausible que la Revolució dugui el seu ritme fins als estadis de la creació artística i excel·lent criteri el que aquesta no s'anquilosi i vibri a l'unison amb els grans treballaments que impulsen la vida del món. Però de cap manera admissible ni en hipòtesi que les realitzacions revolucionàries hagin de fer de cadascú de nosaltres quelcom tan gris i tan estèril com l'abella obrera, inhabilitada artificialment per a fecundar. Falsa en absolut tota teoria que negui el pa i la sal a l'elegància. L'elegància és quelcom natural que no es compra ni es ven ni està — mai no ho ha estat — subjecta a privilegis de classe. Naturalment que ens referim a l'elegància personal, aquella que caracteritza l'ésser humà com el color del cabell o el timbre de la veu. Totes les grans civilitzacions han tingut una estètica ben definida. I podríem afirmar sense por a equivocar-nos, que sense un contingut estètic no existeix la civilització. Tot just, sempre, allò que s'ha ajustat a les normes estètiques i que no ha topat amb la bellesa estricta ha sobreviscut les civilitzacions desaparegudes. La bellesa és eterna quan és autèntica.

Què resta en peu de la lluminosa Atenes? La serenitat clàssica dels seus monuments i la claror del seu pensament, colofó d'aquella. Ben poca cosa, en canvi, conservem de l'eixutesa espartana. Tan poca, com de la Cartago eixarxada i comercial o de les hordes inacabables d'Àtila. Aquelles hordes que vivien sempre a cavall i desconecien altre estatge que la tenda bruta i malolent i menjaven la carn crua que escalfaven sota l'entrecreix, a la sella de muntar. Sense adonar-se'n, molts teoritzants actuals voldrien retrotraure'ns a la condició de genets d'Àtila.

No, no! Aquest criteri simplista i primitiu no pot prosperar ni prosperarà. Tenim la seguretat absoluta que no més el nerviosisme de l'hora pot desfogar les qüestions i empresonar el discerniment entre les reixes del prejudici. I deixant-nos anar per aquest declivi abdicaríem, voluntàriament, moltes de les millors conquestes del proletariat, assolides revolucionàriament, com és el dret al confort i a l'elegància, agave-llats fins avui per les classes adinerades.

Cometriem una terrible arbitrarietat si abolíssim per sempre les Arts sumptuàries i condemnéssim els que les han creat fins avui i n'han esdevingut mestres o oficials qualificats, a treballs simples com plantar patates o fabricar eternament cantimplors. Entenem que la Revolució no ha de privar l'or-

febren d'ésser orfebre, el tallista d'ésser tallista, el vitraller de fer vitralls i l'ebenista de cisellar mobles de luxe. És la destinació d'aquestes obres d'orfebreria, de talla, de vidres acolorits, de paraments sumptuosos que podem revolucionar. En això estarem en el nostre dret i obeam com cal els dictats de la Revolució triomfadora. Si abans era només el diner, allò que donava possibilitats adquisitives de la producció sumptuària, en l'esdevenidor cal que siguin els mereixements els que dictaminin qui ha de dormir en llit de fusta aromàtica i qui en camastre de filferro. Bé està que la Revolució doni a cadascú allò que cadascú palesi haver guanyat. I així les joies que en altre temps guarnien la buida inutilitat dels que res no feien, poden molt bé servir de guardó per a estimular el qui produeixi més i millor. I no tenim

perquè imposar l'atur forçós als artistes imaginers. Si abans esculpíen apòstols o doloroses, demà podran esculpir les grans figures de la Revolució o els símbols del redreçament de la llibertat humana. Aquells vitralls magnífics que, en segles pretèrits decoraven catedrals i oratoris, decoraran, temps a venir, les àmplies sales de les assemblees proletàries; els salons de conferències, i, per què no?, les snaus espaioses i associades de les fàbriques i tallers, veritables temples de la religió futura.

Hem parlat de la bellesa. En fer-ho, li hem volgut donar un sentit general — i no diem totalitari, per tal com és un mot que avui no sona bé —. La bellesa, enclou tot l'entrellat estètic d'una raça i no pot minimitzar-se. L'elegància, sí. Cada ciutadà i cada ciutadana poden esdevenir elegants, dintre el més pur i més sentit de la pa-

raula, sense que per cap concepte assentint plaça de contrarevolucionaris. No tan sols no farem cap mala feina maldant perquè en la multitud emancipada preponderin el bon gust i la polidesa, sinó que tenim un deure de fer-ho. La correcció, en el vestir, la netedat personal, la phlèritud en el gest, en l'expressió, són corollaris del fons magnífic que somniem per a la nostra Revolució. Si defensem que els Sindicats Obrers s'estatgin en palaus, que les Biblioteques siguin fogars esplèndids de la Cultura, que els llocs públics respirin harmonia i que les ciutats i els pobles esdevinguin una festa per als ulls de tan bells, no cal dir com és indispensable que la família humana aridada a bellugar-se damunt semblants fons, no pot par aparèixer-nos esparracada, bruta, exhalant deixadesa pels quatre costats. No tan sols no és un crim, sinó

que és una acció meritíssima, donar a l'elegància personal allò que li pertoca. I no tan sols a l'elegància personal, sinó també a l'habitatge de cadascú, individual o familiar. Cap revolucionari, per abundant que sigui, no serà capaç de blasmar la higiene que és la porta de la salut. I bé, la higiene se'ns apareix com un principi bàsic d'elegància. Aquesta no és concebible sense la netedat. Res no valen unes mitges de seda damunt d'uns peus bruts.

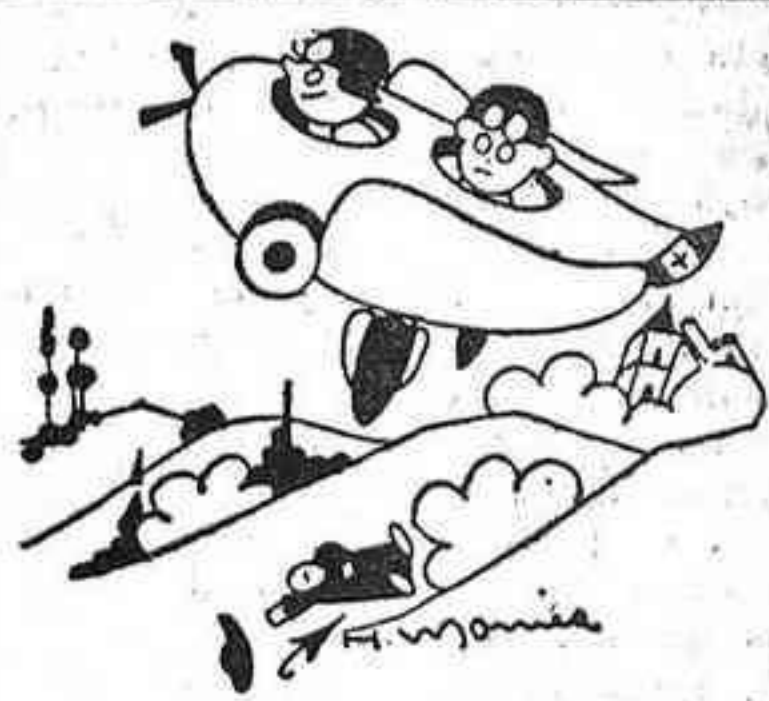
Si acceptem com a lícit i gens contrarevolucionari rentar-nos, dutxar-nos, afaitar-nos, també hem d'acceptar com a conseqüència lògica, la conveniència d'emboïllar-nos el cos net i curiós, dintre robes correctes i que no facin mal a la vista dels altres. En la societat que neix fóra un pecat imperdonable que el treballador que governa i el mendicant que capta, oferissin un mateix aspecte exterior i habitessin cofurnes parcelles. L'obrer, que es disposa a prendre, a tot arreu, la direcció de la vida, té l'obligació d'abillar-se i captenir-se amb la màxima dignitat. Amb tanta o més dignitat que les altres classes, sacerdotals, guerreres, aristocràtiques o burgeses que l'han precedit en la governació us'quile aoi nldldodorod en això com en moltes coses és superior a l'home quant a intuïció i agilitat mental, ja fa anys que va trencar el glaç de la monomania i va reivindicar el dret a vestir i calçar amb tota l'elegància compatible amb els seus mitjans. I agra les ales del cor veure com, en plegar, surten de tallers i fàbriques eixams de noies proletàries, vestides amb una gràcia i delicadesa, que de segur envajaven més de quatre dames abacallanades folrades de milions. La substitució de la vella «xinxà» per la noia que duia suèter de seda, talò alt i es feia la permanent fou, encara que algú ho dubti, una avançada de la Revolució. Com ho fou e l'love obrer que sabia vestir-se quan calia un complet fet a la moda i no desentornar entre el públic selecte d'una sala de teatre o concert.

Per tal de no allargar massa aquesta crònica, no parlarem — potser ho farem un altre dia — de la transcendència social que enclou per a la classe obrera no bandejar, en elevar el seu nivell de vida, l'embelliment i la decoració de la seva llar. Aquesta era una preocupació constant del mai prou plorat Ignasi Iglesias — l'home que va fer una religió de l'amor als treballadors —. Manta vegada ens n'havia parlat i els obrers andreuencs, que s'hi freqüentaven, recordaran prou bé les seves inquietuds i els seus projectes.

Per a l'endemà de la victòria final, somniem, doncs, una població obrera, (en la qual formarem tots els que treballam, amb el picot o amb la ploma), amant de l'art, de les bones maneres, ben vestida, ben neta i ben calçada, movent-se en un ambient de serena bellesa arquitectònica, urbanística i cultural, on ningú no trobi a mancar els senyors, per tal com tothom, des del bastaix de ribera fins el professor de matemàtiques, sabran presentar-se i captenir-se com a senyors. I no invocuem ningú — volem insistir — el descurament com a penyora de revolucionarisme. Robespierre va vestir sempre de seda, i Marat — que no vestia pas gens bé — pel cap baix degué ésser polit per dintre. Altrament, no l'haurien assassinat a la banera.

J. M. FRANCES

18 d'abril del 1937.

—He mort un capellà.
—Què vols fer-hi! Les bombes eren beneïdes pel nunci del papa.

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

és el millor setmanari humorístic antifeixista

POESIA
VESPRE DE PLUJA
PRIMAVERA DE GUERRA

Deixa
una vibrant estela lluminosa
sobre l'asfalt,
cada fanal.
I, entre la boira
del fi ruixim,
els becs de gas són una flor desclosa,
un banderí,
o el xisclé d'una alosa.

Quan molt més tard,
de bella nit,
havent cessat el gran brogit
d'autòmnibus i cotxes,
la ciutat es lliuri al son,
amb sa non-non la bressarà,
pel seu conhort,
el dolç vaivé subtil de port
que li farà,
sobre els passeigs regalimants,
la vaga estela tremolosa
de tanta i tanta flor desclosa.

SALZES

En l'alba encisera,
se us va desmaiànt la verda
i lassa crinera
tota perlejant. O, salzes,
embruix de la primavera!

Quin encís més tendre,
el del vostre verd desmai!
Amb fulles, com llances,
ens aneu traspasant d'enyor,
salzes, en la primavera!

CARME MONTORIOL PUIG

CONJUGAL

S'ha fet un silenci.
La vida al defora bruela. No al cor.
De la juvenesa la branca de llor
re hi fa que la llenci.

Ara tinc un perenne jardí
i a tothora una alosa
que refila només que per mi;
i una rosa
a l'abast del meu somni:
l'Esposa.

El silenci s'ha fet no sé com ni
capeixo el miracle,
però sé que la vida és avui com ahir
l'espectacle
sempre bell a l'esguard, i a la mà
sempre tebi. I el màgic demà
un altre miracle.

Dels jorns de festeig — fugisseres
colomes que s'han esvaït dintre l'ample horitzó
només en recordo les fines passerres
teixides amb trama de lluna i ordit d'il·lusió,
i aquelles paraules tan blanques,
i aquelles albaides de galtes — neguit—
...I la fruita d'or tremolant al brander de les branques,
i els deliris ingenus d'amor, a la nit.

Després, vingué el jorn. D'aleshores
la vida ha mancat al seu ritme per mi.
Ni passen les hores
ni el fred mai no arriba, ni
s'esventen les roses que em fan de camí

S'ha fet un silenci sonor
com l'or d'un migdia.
L'Amor és divers cada jorn i és l'amor
de cada dia!

JAUME ROSQUELLES I ALESSAN

Qui no enyorarà, Primavera estimada,
els teus prats verds i el desmai dels ametllers florits?
Has vingut aquest any amb la molsa i la terra esclafada
coenta de pebre i rajant sang dels teus pits.
Ja no ets aquella primavera — noia nua —
que venia cada any a perfumar-ho tot;
t'has llançat aquest any a la corrua
dels camps, desfeta i jovençana i ofegant-te el sanglot.

Març-marçot, quan ha vist que arribaves,
gelós, com un monstre de guerra s'ha alçat,
cruel, amb el vent i la pluja i les bayes
de caragol bover, i el teu cos ha glaçat.
Primavera que véns i que fuges
presa d'angúnia en veure el mal dels humans,
com seran de l'abril les petites i pròdigues pluges
damunt la terra sangnosa dels nostres germans?
Per què has vingut, primavera estimada,
amb llances i espases i el foc que et consum?
Si allà hi era erma la terra ara hi és calcinada.

Hi han passat els barbres que han encès la guerra i és
[plena de cendres i fum.

Per què no te'n vas, primavera, i retornes un dia,
quan l'alba novella, vermella, resplendeixi en Tu?
Primavera, detura't i fuig de la sangnosa via;
no vinguis encara si no vols morir-te en un paisatge cru.
Corre, contenta, pels camps on triomfa la vida,
on floreixi la terra defesa de sang dels botxins
que han fet del poble llur la història maleïda,
i han trencat la pau i la vida, i han desfet els camins
que et menaven i et menen cada any, primavera,
Humanitat endins.

Ves-te'n cap enllà, primavera, en altres terres
i no tornis en tant la llum novella no s'hagi fet per Tu.
Llavors et donarem el nostre salut!, primavera:
quan l'alba vermella resplendeixi en el món, a la terra i

[en Tu.

Primer dia de primavera del 1937.

HEROIS

Són tants i tants els herois ignorats,
sense fama ni glòria en la fermaça
que tenen de saber-se acariats
en la gran lluita, sense altra esperança
que morir pels justos i ésser ignorats.
Són tants i tants els herois que han caigut,
els noms dels quals no els sabíem encara,
ni mai més no els sabrem perquè han caigut
amb massa fe per una lluita clara,
i és per a ells el més ampli tribut.

Són tants i tants els herois que han partit
cap a la mort, sense saber-ho, i somreien
entonant himnes amb tot el delit
d'extirpar els enemics que no hi veien
de tan cecs i tan folls que han fugit.
Són tants i tants els herois que enyorem
i encara resten ben clares llurs gestes.
No són aquells que en la història veiem
tots coronats de llances i festes
— mesquins i barbres, superbs —, que odiem.
Són tants i tants els herois ignorats
que de llur sang n'està xopa la terra.
Són, però, tan humils i resignats,
que si deixaven alguna desferia
era per ells romandre ignorats,
tot i morir i alliberar la terra.

J. M. PROUS I VILA

Dones antifeixistes:
Llegiu i propagueu

COMPANYA

LES LLETRES

Funció social de la literatura

L'art, des dels seus orígens, ha tingut com a fi servir la col·lectivitat. En els temps prehistòrics nasqué espontàniament, en les seves formes pictòrica, escultòrica i coreogràfica, i el simbolisme que caracteritza aquell art remot respon a necessitats de les seves èpoques; significava, com diu el crític Luis Fernández, un poder màgic, d'encantament, relacionat amb tots els problemes socials, psicològics i materials d'aquelles gents primàries. Sota un aspecte rudimentari, doncs, l'art apareixia amb tots els seus elements essencials: una creació expressiva de l'intel·lecte i de la sensibilitat de l'home destinada a servir les multituds per la gràcia de l'espiritualització de llur propi llenguatge, el qual, des d'aquest estadi líric, exerceix una influència evident, més o menys acusada segons la força de la seva expressió.

Les manifestacions caldees, assíries, fenícies, gregues, egípcies, etc., anaren determinant i plasman el caràcter de l'art, i hi trobem sempre, en les seves múltiples formes i maneres, una finalitat utilitària, una cooperació a les activitats socials, materials i morals dels pobles.

Durant tota l'edat mitjana, encara, l'art europeu està íntegrament, gairebé amb exclusivitat, al servei del cristianisme, que constituïa la més puixant manifestació espiritual de les societats d'aquells segles.

No és fins al Renaixement que es presenta, al costat d'aquest art utilitari, d'auxili i estímul a les necessitats col·lectives, un art individualista. Dèbil als seus inicis, l'art individualista va prenent consistència a mesura que la societat es transforma i malda per abatre els privilegis i les castes. Si és, l'art, exponent de les èpoques en les quals es manifesta, és també arma potent per a animar a marcar els passos o a mantenir posicions. Veus ací per què en tots els moments de decadència, quan el món experimenta una crisi preambul de pròxima transformació, l'art individualista pren un relleu inaudit. Ho hem vist a Grècia en el moment de la seva davallada; ho hem vist a la Roma pre-cristiana; ho hem vist a l'Europa romoguda pel sentiment que conduí a la Revolució francesa; ho veiem ara que el món es debat per aturar la caiguda del capitalisme. L'art individualista, que ben sovint es cuirassa darrera el concepte d'art pur, és una defensa d'allò que trontolla; desentenen-se de la seva veritable finalitat, cerca el gaudi d'una selecció, com si servís uns privilegiats pogués mantenir els privilegis. L'art, llavors, deixa de tenir sentit, a desgrat de la bellesa i de l'encís que cada realització concreta pugui presentar. Producte social, mai no pot deslligar-se de la societat.

La literatura, com a art que és, cerca també servir les multituds. Tal vegada, per ésser el seu llenguatge el més entenedor, ja que la claredat de les paraules arriba fàcilment a totes les intel·ligències, la seva funció de servir el poble ha d'ésser més curosa. Un poema, una novel·la magnífics, densos, plenament artístics, però sense finalitat social, serà un goig per a un nombre reduït de persones, però no tindrà la menor utilitat per a aquells que no es trobin en disposició de poder fruit aquella producció concebuda com un luxe espiritual. En canvi, una obra destinada a exercir una funció social, adquireix una difusió eficaç que marcarà una profunda empremta, i el valor artístic d'aquesta obra pot ésser igual i àdhuc superior al d'aquella altra deslligada de les necessitats col·lectives; dos exemples distints aclariran el concepte: la «Illiada» i el «Don Quixote de la Mancha» són dues obres reconegudament de primer ordre, i ambdues, posades en l'ànima del poble, tenien marcades finalitats socials.

La influència de la literatura en els grans esdeveniments històrics és innegable. Els dos moviments renovadors de més envergadura que s'han registrat, la Revolució francesa, introductora de la democràcia, i la Revolució russa, edificadora del socialisme, han estat precedits d'una gran campanya literària. A aquests esclats literaris pre-revolucionaris han demostrat una vegada més que els escriptors que donen a la seva obra un sentit social, que serveixen fidelment la funció de la literatura, tenen un valor definit, molt més estable que el d'aquells altres que es proposen crear art pur, com si al voltant de l'artista, de l'escriptor, no hi hagués ningú més que un nombre reduït de persones; el grup capaç de poder-lo entendre.

El món és una societat en la qual tothom té un paper assignat i el

deure de cadascú és exercir la seva missió; l'escriptor és un home d'aquesta col·lectivitat que, posseïdor d'uns dots determinats, ha de portar endavant la funció per la qual el fan útil aquelles condicions personals, de la mateixa manera que tots els restants han d'exercir en profit del comú d'acord amb les seves possibilitats. El desviament d'aquest deure social, l'haver cregut que és l'egoisme el que ho emmena tot, ha estat el determinant del desgavell i de la injustícia que imperen al món, amb els quals acabarà el socialisme.

En aquests instants dolorosos, gràvids de possibilitats i commoguts per la inquietud, quin és el deure de l'escriptor català?

Acabada la guerra que tenyeix les terres hispàniques de roig de sang i de revolta, entrarem en un dinàmic i eficaç període de construcció. Catalunya, com les restants nacionalitats d'Espanya, edificarà una societat nova, en la qual les bases econòmiques ho transformaran tot. L'escriptor ha d'ésser un engranatge actiu d'aquesta obra constructora.

Durant la guerra, però, té també una tasca ben concreta a complir.

Catalunya acaba d'assolir tot just una maduresa literària. Fa un centenar

d'anys, la literatura catalana era inexistent. El progrés aconseguit de llavors ençà és enorme. Podem oferir d'entre els nostres escriptors una llista de selecció que ens honora als ulls de tot el món. Aquesta literatura, jove, ha tingut ja uns resultats socials falaguers: el catalanisme i sobretot la consciència catalanista es deuen en gran part a la influència de la nostra producció literària.

Es innegable, però, que una literatura no pot aconseguir plenament la seva funció social mentre es troba en període de formació o quan n'ha sortit fa poc. Per aquest motiu, la literatura nostrada, en acabar la seva tasca de construcció del catalanisme, havia de tenir necessàriament dificultats per a entendre la seva missió de cooperadora dels sentiments populars, ja que tota gestació és sempre vacil·lant i, per altra banda, els motlles espirituals que serviren per a aquella primera missió havien de pressionar encara per un temps la producció posterior, la qual no podia, així, canviar de cop i volta els motius literaris. Això explica a bastament l'escassetat d'obres socials, amb sentiment redemptor, que trobem en la literatura catalana fins avui dia.

Ara, arribada ja a la maduresa—encara a la plena maduresa—, és quan es troba en condicions de poder-se posar al servei del poble i d'ésser eficaç en la seva acció. La revolució portada per l'aixecament feixista s'escau en aquest instant.

El Casal de la Cultura

Un casal de la cultura on convergeixin totes les inquietuds espirituals del país. Heus ací una idea magna, una empresa de gran valor social. Recordo ara que en la meua primera joventut, els meus companys i jo havíem somniat, fantasejant entorn d'un projecte sem-

blant. Ens imaginàvem unes vastes estades de treball en un esplèndid palau de Barcelona on tots els homes amadors de la bellesa, conreadors de l'art, es congregaven i ajuntaven llur esforç per tal de donar més eficiència a l'obra d'enaltir-se i d'enaltir amb ells tot el poble de Catalunya.

Doncs, ja ho veieu! Aviat aquell somni esdevindrà realitat. Gràcies a la iniciativa d'uns estimats companys i a la propulsió que li han donat el Departament de Cultura de la Generalitat i el Comissariat de Propaganda, el Casal de la Cultura catalana serà un fet, un fet magnífic i exemplar.

Tots els treballadors de l'art i del pensament en les seves múltiples formes trobaran soplug en el Casal de la Cultura. Les iniciatives que abans es marcien per la indiferència general, els esforços que fins ara resultaven estèrils a causa de l'isolament de llurs promotors, seran des d'ara vivificats i emposos per l'escalí i la comprensió d'una col·lectivitat atenta i activa. La unió fa la força. Aquesta unió que tots els patriotes propugnem avui per a la lluita antifeixista, és la mateixa unitat que ha d'aplegar tots els homes de lletres i els artistes de totes les arts i els pedagogs, i els pensadors i els estudiants. Cal constituir el front únic de la cultura al mateix temps que es realitza el front únic dels combatents.

Tots preveiem que la victòria ens afeixugarà amb enormes responsabilitats, que la postguerra plantejarà problemes d'una importància i gravetat supremes. Ens trobarem amb una societat tèrbola, inquieta i adolorida que reclamarà amb urgència camins de pau, de recobriment i de dignitat.

Cal estar preparats per aquella hora i els homes que tenim la responsabilitat de la cultura de tots, hem de trobar-nos units i organitzats per tal de donar més eficàcia a l'obra immensa, àrdua i nobilíssima de donar al poble allò que és del poble.

JOAN OLIVER

EN LLATES I LA GIOCONDA

En Llates romangué una bona estona esperant que la dispesera acabés d'endregar la seva cambra per tal d'estalviar-se de creuar aquelles paraules banals de cada dia. Tan bon punt la senyora Ramoneta acabà de passar el drap per la motllura de la porta i l'hagué ajustada, Llates es submergí en el bany de foscor de la cambra, ensepejant amb una cadira que la dispesera tenia el contumaç costum de canviar de lloc. Donà un tomb al commutador i tancà amb clau la porta amb una emoció febril. Fet això, Llates, sospirà profundament com si la reclosió silenciosa de la seva cambra li fes fruit una llibertat inefable. Diposità sobre el llit un rotlle de paper de seda. Seguidament es tragué l'americana i es posà la brusa del pijama. Fet això amb una cura pulcríssima, s'assegué, i restà immòbil una bona estona. Un xic reposat, s'acarà al mirall imprimint-li la seva impassible imatge. No s'hauria atrevit a confessar al silenci que omplia la vella cambra, el concepte que tenia de la seva faç. El seu pensament vagava dins del seu limitat espai materialment balancejant tot un munt de runes de records. Llates mirava d'una a una les parets i els objectes que omplien i adornaven la seva cambra, amb una curiositat tendra i nova. A la banda dreta del llit, ben a l'abast dels seus ulls quan s'acotxava, hi ha un mocador de seda amb vora brodada, que diríeu si és una verònica laica. Sobre un fons groguenc hi ha la impressió ferma, precisa, d'uns llavis femenins en roig escarlata. Llates, contempla aquests llavis que li recorden un passat de submissió amorosa i els sacrifica una llàgrima. Contempla els retrats femenins que emplen les parets com un vol immens de papallones, curiosament classificats; les rosses a una banda i a l'altra les brunes. Una foto agrandada de Jean Harlow en vestit de bany, en una posa sensual característica d'aquesta dona temperamental, presideix les rosses, alhora que Myrna Loy, oferint els seus llavis primis amb els ulls entelats, acabadilla les brunes. Aquesta galeria de retrats ha desvetllat en les artèries sanguínies de Llates, innumerable nits, fins a la nit última, tota la gamma de delits sensuals. Torna això a la seva memòria encomanant-li un esgarriament escrupolós, que li sembla sentir com mai no els havia sentit l'olor dels cosmètics i dels tenyits i la flonjor de la carn de les estrelles espumada pels massatgistes. I, com ho veu clar, ara!, envadina en la llangor d'aquells ulls coberts per allò que sempre li havia semblat un tel de luxúria la manifestació desbordada d'una anèmia estomacal contractada. Esquinçant-se el cor, com si arrenqués les fulles d'una rosa, esborronat encara, Llates arrenca de la paret les fotos que cau en les ailes obertes de les papallones, i el mocador dels llavis escarlata. Les parets recobren llur primitiva nuesa i una pau intensa eixamora l'esperit adés turmentat de Llates que ja no pot contenir l'efusió dels seus ulls.

L'abundant aqositat no escau al rústec mascle dels ulls de Llates, que se n'adona amb rubor tractant d'eixugarlos. Amb un acusat desdeny abandona l'escampall de fotos i abasta el rotlle que havia deixat sobre el llit en entrar. El seu pit accelera els batecs. Amb una cura extremada descargola el rotlle separant el contingut del paper de seda que l'amoixa. Llates s'abstreu, contemplant-lo. Després d'una estona durant la qual totes les seves potències han restat absorbides en la contemplació, reprèn l'ale com si es reincorporés de nou a la vida i cerca un lloc escaient a les parets on fixar aquella fulla de cartolina que sostenen les seves mans emocionades, que substituirà amb una dignitat insigne aquella fullaraca que la ventada incontinente del seu escrupol físic havia aterrit. Davant del llit, vet aquí el lloc, des d'on la imatge honesta vetllarà el seu son i farà companyia a les seves hores d'insomni.

I, amb l'ajut d'aquella cadira entrebancadora, adhié a la paret amb una xinxeta a cada punta, una reproducció de quaranta centímetres de la creació de Leonardo; el retrat de la Gioconda. Baixà de la cadira a recules, sense separar la vista d'aquella imatge. El capçal inferior del llit l'aturà. Llates romania embadalit contemplant les molts mans de la Gioconda i la insinuada divisió del seu pit ample, i el seu coll turgent, i aquell somriure incert que a vegades s'esborra, i aquells ulls que miren de costat que estava cert que no els resistiria. Sentí que les forces l'abandonaven i temé rodar a terra. Llates respirava fort tractant de reanimar-se. S'aferrà als barrots del capçal i a recules aconseguí de deixar-se caure pesadament sobre el cobrellit acolorit. Així, amb els ulls emboirats, clavats fixament en aquella imatge, romangué qui sap lo temps.

Gioconda, sense desfer un plec de la seva magnífica jerarquia, li corresponia amb aquella mirada lleugerament irònica i li dispensava, malgrat la seva gosadia, aquell somriure que no és sinó una transparència. Llates sentí que desota el seu cos s'obria un abisme de fondària sense fi en el qual es fonien tot un munt de records i tot un passat. Adéu, el tamboret i els manguiots negres, i l'olor aspra de la tinta, i les bromes folles d'aquell company d'oficina que no volia pensar el que era, i aquell amor de paper secant de la mossa que havia imprimit la verònica, i aquell papalloneig d'estrelles rosses i brunes, nues o poc vestides, que li fregaven pels nassos la molsa abundant de llurs carns maquillades que no podia donar-ne abast. Tot això es fonia en aquella nit immensa que s'havia obert desota el seu cos immòbil, xuclat per una espiral veloç que s'afuava endins, fins a perdre's en l'infinit.

Llates gosà somriure a la Gioconda amb un bany amorós als ulls agrandats i tendres com els d'un xai. Una veu que li eixia per una escaleta de llavis, que ell mateix no podia sentir, Llates, parlà:

—Gioconda, caic als teus braços, restat als teus peus, presoner del teu cast somriure, com un pecador que anés a terra santa. Rentaré el meu cos de l'es-

cata impura que hi han deixat les meves relacions inconfessables amb aquests estels de tintoreria. Jo seré el més subm dels teus adoradors, o, Giocondeta...

Gioconda, semblà, de sobte, que prenia un aire de serietat, a punt d'arrugar el front, àdhuc; Llates ho copsà amb una emoció profunda, fou una cosa fugaç. Bastà, però, per a encongir l'ànim de Llates, que restà moix una bona estona, amb l'ale suspès. Confiat de nou, amb una veu més prima que adés, Llates continuà el seu tendre discurs:

—Gioconda, Giocondeta, no et donis la pena d'emmanllevar una severitat que no escau a la bellesa serena del teu rostre, no apuguis aquest somriure perfumat que em fa pensar en l'olor de poma i de codony que la mare posava a la calaixera, que és l'olor honesta que exhales els teus llavis i els teus pòmuls turgents, i, si m'ho deixes dir, o, Gioconda, les teves sines i tota tu.

Gioconda, ara no fongué el seu somriure, ans semblà restar bon xic complaguda. Llates s'anima qui-sap-lo. El seu cor accelera el ritme de pulsacions que es feien perceptibles com el tic-tac del despertador amb el qual es confonien. Llates, humil, com el vent enamorat de la branca, seguí parlant a la imatge amb aquella veu prima i tendra:

—Jo no et donaria cap pena i, ja pots creure-ho, no et faria rebre el més ínfim desengany. Cap al tard et duria al cine. Els matins assolats del diumenge els passàrem a Vallvidrera o al Parc Güell. Cercàrem el paratge més romàntic en el qual el nostre esperit es gronxaria infós en una ègloga inefable. I tu em somriuries sobre la meua espatlla, oi, Giocondeta? Tu somriuries, tu somriuries...

El cor de Llates accelerava el tac, tac, tac, sorollós. Les mans de Llates transpiraven, els ulls miraven fixos la imatge de Gioconda.

—Tu somriuràs, tu somriuràs, tu somriuràs...

Gioconda, es veia prou, en efecte somreia complaguda.

—Tu somriuràs. I riuràs, sí, sí, riuràs, Giocondeta meua, Gioconda, condonya meua, riu, riu, poma bruna, riu, riu, riu, riu...

I Llates veié, amb una complaença que el deixatava en un món de delícies, que Gioconda il·luminava aquells ulls serens que el miraven de través i que acolorint els pòmuls movia els llavis i, o delícia de les delícies, amb una discreció exquisida, segurament per a no delatar a la dispesera la seva presència en aquella cambra, reia, reia, sí, reia!

Però..., Llates es bolcà aterrant la cara, queixalant amb una desesperació sobtada i convulsiva el cobrellit acolorit i el coixí de ploma, amb el cor que li venia a les dents esclafat com una magrana. Llates, el nostre Llates!

La seva Gioconda, la Giocondeta, poma bruna, reia, reia. Reia dalt a la paret oferint les rialles sordes, fosques, i les genives fosques. Giocondeta era tot allò que podia ésser de desdentegada!

JOAN MERLI

blant. Ens imaginàvem unes vastes estades de treball en un esplèndid palau de Barcelona on tots els homes amadors de la bellesa, conreadors de l'art, es congregaven i ajuntaven llur esforç per tal de donar més eficiència a l'obra d'enaltir-se i d'enaltir amb ells tot el poble de Catalunya.

Doncs, ja ho veieu! Aviat aquell somni esdevindrà realitat. Gràcies a la iniciativa d'uns estimats companys i a la propulsió que li han donat el Departament de Cultura de la Generalitat i el Comissariat de Propaganda, el Casal de la Cultura catalana serà un fet, un fet magnífic i exemplar.

Tots els treballadors de l'art i del pensament en les seves múltiples formes trobaran soplug en el Casal de la Cultura. Les iniciatives que abans es marcien per la indiferència general, els esforços que fins ara resultaven estèrils a causa de l'isolament de llurs promotors, seran des d'ara vivificats i emposos per l'escalí i la comprensió d'una col·lectivitat atenta i activa. La unió fa la força. Aquesta unió que tots els patriotes propugnem avui per a la lluita antifeixista, és la mateixa unitat que ha d'aplegar tots els homes de lletres i els artistes de totes les arts i els pedagogs, i els pensadors i els estudiants. Cal constituir el front únic de la cultura al mateix temps que es realitza el front únic dels combatents.

Tots preveiem que la victòria ens afeixugarà amb enormes responsabilitats, que la postguerra plantejarà problemes d'una importància i gravetat supremes. Ens trobarem amb una societat tèrbola, inquieta i adolorida que reclamarà amb urgència camins de pau, de recobriment i de dignitat.

Cal estar preparats per aquella hora i els homes que tenim la responsabilitat de la cultura de tots, hem de trobar-nos units i organitzats per tal de donar més eficàcia a l'obra immensa, àrdua i nobilíssima de donar al poble allò que és del poble.

JOAN OLIVER

EL NOSTRE CONCURS LITERARI

MIRADOR organitza un concurs literari de novel·les o reportatges novel·lats sobre la guerra, d'acord amb les següents

BASES

Primera. El tema principal de les obres que aspirin al premi haurà d'ésser forçosament un aspecte qualsevol de la guerra actual, tant del front com de la veraguarda, i la seva finalitat precisament la d'encoratjar perquè la guerra sigui guanyada de la manera més ràpida possible.

Segona. Per a atorgar el premi, el Jurat tindrà en compte la vàlua literària de les obres i llur sentit polític.

Tercera. Les obres hauran d'ésser escrites en català, a màquina o amb lletra molt clara, en quartilles per una sola cara, i tindrán una extensió mínima de 150 pàgines format octau impreses en tipus del cos 9.

Quarta. L'obra premiada serà publicada precisament a MIRADOR o per l'editor que la nostra revista designi, i el pagament de l'import del premi equival a l'adquisició dels drets de publicació.

Cinquena. Els originals hauran de presentar-se a la nostra redacció, Portal de l'Angel, 24, amb indicació del nom i domicili de l'autor, abans del dia 30 de juny pròxim a les vuit del vespre. El veredict del Jurat es farà públic abans del 19 de juliol i al mateix temps es publicaran també els noms de les persones que el componguin.

Sisena. El premi consistirà en mil pessetes en metllic. El Jurat podrà també designar altres obres que consideri dignes de publicar-se i MIRADOR proposarà a llurs autors les condicions oportunes de publicació.

Barcelona, 31 de març del 1937.

LES LLETRES

Una narració de Luc Durtain

MAGICA INDIA

La casa de medicina navajo — el hogham — feta amb uns quants troncs lleugerament enformats i recoberts de terra, té la forma d'un con truncat. La porta, on una manta fa de cortina, mira a l'est. Al teulat, una ampla obertura illumina l'interior; serveix, a més, per a evacuar el fum i per a deixar pas als mals esperits quan l'amo de la casa els foragita de qualque pacient.

L'home-medicina pensa. Està content. Gairebé es podria assegurar que somriu. Es a dir, que els seus ulls mig amagats darrera les parpelles, s'enfonsen una mica més encara; que el nas, de punta roma, el naixement del qual marca al front un solc vertical, bada una mica més els narius; que sota el seu esclariat bigoti d'indi, la boca matussera, un instant distesa, assuaia una de les dues arrugues que li fan fer una ganyota imperiosa, gairebé terrible. Ahir fumà tot el dia, tal com manen els preceptes, fins a enfosquir la cabana. I, per damunt la boira fumosa, el seu pensament ha vagarejat pels temps molt llunyans, darrera les muntanyes, fins al sojorn dels Yei, que encara no s'havien enfilat al cel. Ha vist els focs de les estades llurs en la roca i ells li han respost amb llurs veus d'eco. Allà, almenys hom no corre el risc de toparse amb aquells que es pretenen americans: aquests Bel-ih-Kah'nah grollers, amb llurs màquines sorolloses, llurs dones desvergonyides i llurs capellans de vestits llargs i de vestits curts que, feblement, ignoren els secrets.

O, el cas d'aquest vell mossegat per una serp no va gens ni mica malament! L'amic Contemplador d'Estrelles fou ben inspirat llavors que, consultat pel malalt sobre l'home-medicina que havia de triar, apercebé en el cel nocturn un meteor que dirigia la seva resplendor vers aquesta casa! I quan la família encara dubtava del quantió de dispendi, el Contemplador els ha ben sabut decidir. A través el cristall de roca dirigit vers una certa estrella, ha vist com l'astre creixia, esdevenir com una gota de llet, després, com una grossa bombolla que s'acostava incessantment. En fi, dins la bola luminosa el Contemplador ha vist molt bé aquesta casa-de-medicina. I no era pas negra, signe fatal que hauria estat descoratjador. Era blanca, blanca... No pas blanca del tot tanmateix.

Llavors els membres del clan han vingut en aquesta casa, i han portat els honoraris a la bestreta a fi que el tractament sigui eficaç. Un home que posseeix grans ramats els els ha proporcionats. Un be gras pel primer tractament d'urgència per les herbes. Pel ritu d'avui dues flassades i la transferència de drets sobre un superb inyell d'argent baratat una tarda d'embriaguesa a casa el comerciant americà. Huh! això va bé! I per torna hi ha aquest jove blanc molt respectuós envers els misteris i que àdhuc parla un xic la llengua dels Diné. Deu sacs de tabac! Es generós. Sembla, d'altra banda, que aquest jove ens vol parlar després de la cerimònia.

Però mestre-guardidor es desempallega dels seus somnis. El deure professional el reclama. De la mateixa manera que un cirurgià controla les eines, l'home-medicina repassa la suau i bonica sorra blanca que acaba d'ésser escampada a terra.

La cerimònia està per començar. Ja els indis penetren en el hogham. Els homes, en entrar es dirigeixen cap a la dreta, les dones, cap a l'esquerra. El jove blanc entra amb posat seriós i sense vacillar es dirigeix cap a la dreta. Bé!

L'home-medicina tria en la seva col·lecció de saquets greixosos. Heus ací les pòlvores de colors fetes amb pedres moltes curosament. El blanc significa l'est; el groc l'oest; el negre, fet de carbó de pi, és el nord; el blau grisós, que correspon al sud, es compon d'una barreja de blanc i negre. I junt amb el vermell que representa la llum del Sol, fan els quatre colors sagrats. L'home-medicina aboca les pòlvores en els palmells dels seus ajudants.

L'obra secreta que durant més de tres segles ignoraren els blancs, comença. La més màgica, la de mitjans més migrats de les obres d'art.

Res en el món de més suau que una espàtula folrada de drap. Res, ni la galta d'un infant! Al centre del hogham, lliscant delicadament l'espàtula, talment com carícies, els ajudants, de genolls, allisen una primera capa de sorra. Heus-la perfectament plana i llisa! Llavors, austers i inclinats, la mà esquerra agafant el puny dret, o amb el colze que reposa damunt el genoll, deixen que rafi un delicat filet de sorra acolorida per entre l'índex i el polze. Les ratlles més fines són traçades així, les superfícies més àmplies uniforme-

ment cobertes. Res de vacil·lacions. Hom diria que els artistes besllumen un model a través del sol. Les errades són rares; sorra nova les esmena i hom torna a traçar.

L'home-medicina vigila escrupolosament la imatge que, a poc a poc, a partir del centre, es va cixamplant. No han de baixar els esperits a comprovar si la pintura és feta d'acord amb llur idea? Certament que els déus fan els ulls grossos a tal o tal altra ratlla una mica massa audaç o a la complexitat excessiva de tal o tal altre ornament. Però canviar un element essencial? Els de dalt en serien ofesos i se'n tornarien.

Sota la llum que entra pel forat del

tantes d'altres imatges eficaces i obligants! Agrupats silenciosament, llargs cossos de cap emplomallat de cames curtes, els braços dels quals també molt curts, mostren al capdavant llacets, ornaments i les ofrenes; i núvols i moresc i constel·lacions i més enllà, soliu, l'estrella del vespre i la del matí. Mentrestant, el pacient és despullat. Heus-lo aquí nu, vacil·lant, entre els braços dels seus; l'asseuen al centre de la pintura. La cama mossegada mostra encara la inflor. En taques violetes i grogues es revelen les cares dels mals esperits, els txindis, entrats per les llargues i punxegudes dents de la bèstia.

L'home-medicina canta. S'adreça po-

voluntat i coneix els costums. D'altra banda els deu sacs de tabac decanten mestre-guardidor a la benivolència.

Quan s'escola la tarda, l'home-medicina, força cansat encara, reposa en la seva cabana. Assagut en una de les pells que, escampades al peu de les parets, serveixen de llit, contempla la vermellor de les brases que cremen al centre de l'estança damunt la terra regirada. En un angle hi ha penjats guarniments de poncs, en un altre lluu un cinzell d'argent. La manta de l'entrada s'alça: heus aquí l'alta silueta del jove americà. L'home-medicina ja no es recordava d'ell. La cara del visitant apareix seriosa en l'ombra del capvespre que en simplifica els trets.

fum, heus, ací del tot enllestida l'efímera pintura! En l'ombra del hogham, damunt la sorra, lluen vagament els blaus febles, els grocs assuauiats, els porpres i els negres avellutats. El mateix desert sembla revelar misteriosament el seu pensament als homes.

Es la pintura Moldre-les-Serpents, una de les més velles en altres temps, creada per Nayenesgani — el destructor — que el mestre-guardidor ha triat. Imatge si fa no fa simètrica pels quatre costats. Al centre representa el negre morter on hom mol aquestes «serpents petrificades» que hom troba pel desert, és a dir, certes pedres llargues i tortes. Vers els quatre angles de la pintura pugen les branques del tabac; negre, blau, groc i blanc. I, als quatre costats, dretes damunt de petits arcs del cel, s'aixequen les serpents de cascavell — cossos ondulants revestits de mitjos cercles que són les llunes d'estiu i d'hivern —, prop de serpents llefiscoses de cossos enravenxinats. Cada déu-serpent té en una mà l'arc i a l'altra una ploma d'àguila distintiu dels caps.

Una llarga cinta de sorra multicolor volta la pintura per tres bandes; l'arc iris sota forma humana. Un dels extrems d'aquesta cinta té peus i l'altre mostra un cap amb careta i braços carregats amb la copa de la medicina. Entre aquestes dues extremitats, l'entrada és guardada per la imatge del sac de la medicina.

Bé, vaja, tot és perfecte! Es exactament un d'aquells dibuixos rituals que temps enrera estudià el mestre durant set anys al costat dels vells de la tribu. D'aquestes alegories complicades l'home-medicina en coneix més de dues-centes. Pintures-del-Sol, amb les quatre efígies ovals de front blanc, retortes de ciclons, cadascuna d'elles guardada per quatre gossos-Sol. Pintures de Niu d'Àguila, els motius de les quals representen les quatre preses preferides de les àguiles, i la màgica copa grega, ja mai buida, que els nobles ocells salvats donaren a Recull-les-molles. I

lidament al rèptil execrat: «Bell i jove cap!». I amb el seu bastó guarnit de plomes, toca la cama ajaçada com una pedra damunt la sorra.

La pàlida pintura, les esquimosos del membre ferit, les fosques siluetes dels assistents, el tros de cel que hom veu a través del forat de la teulada... Tot sembla que oscilli de mica en mica, que capcinegi com un vaixell. El cant atreu fortament. El cant ho bandeja tot. Els Divins que viuen darrera les quatre muntanyes sagrades — Sisnadjinni, Tsodssilehl, Dokooslid i Depenitsa — conpingueren personalment aquests cants en temps llunyans. Finalment, l'esperit del malalt i el dels assistents han arribat darrera les muntanyes. Tots els assistents esdevenen com els cims: enlairats fins a la vida veritable santa i pura.

Be-ye-la-naseya.
Be-ye-la-naseyo.
-Be-ye-la-naseya.
Ho-digin-ladji-ye-ye.
Velocment viatjo vers la llunyania,
Velocment dalt de l'arc del cel,
Velocment viatjo vers la llunyania,
O, mira allà baix el Lloc Sant!
Sí, velocment viatjo vers la llunyania.
Cap a Sisnadjinni i més enllà,
Cap a la vida eterna i més enllà,
Cap a la joia immutable i més enllà...
La cerimònia és acabada. Els esperits malignes han fugit per la boca del malalt. El pacient ha sortit somrient i orgullós, sense ajut, damunt de dues cames gairebé lleugeres. Les restes mig esborrades de la pintura màgica són apilades amb l'espàtula i després curosament ventades cap al nord: que el vent s'emporti fins el mateix record de la malaltia!

El jove americà, somniós i sense ésser destorbat pels indis, surt el darrer.

—Shih-tehai... Avi, em permeteu d'anar-vos a veure a casa la vostra dona?

Es així que hom anomena correntment la llar en aquest país de matriarcat. Concedit! Aquest jove mostrà bona

nom que ell, sinó que llurs cares i llurs cossos eren els mateixos que els seus i que llurs vestidures també eren iguals.

Un llarg silenci. Després: —No existeix la meitat de l'ànima, fill meu! Tu sempre posseeixes l'ànima sencera.

L'home-medicina sembla créixer... Una mà dominadora es posa, sense feixuguesa, damunt les espatlles de l'occidental. Hom diria que baixa d'allà dalt, del retall del cel.

—De genolls! I repeteix mot per mot.

El blanc sense vacillar s'ha agenollat damunt una pell de be. El vell ha agafat un pesant sac-de-misteris. Aquesta silueta puixant no és ja un indi ni un bruixot ni un metge, sinó una mena de sacerdot del món.

Senyors de les muntanyes!

L'americà repeteix:

Senyors de les muntanyes!

Després, a poc a poc, vers per vers:

Mon peu guaríu-lo per mi,

mon cos guaríu-lo per mi,

mon esperit guaríu-lo per mi,

ma paraula guaríu-la per mi,

guaríu per mi tota cosa bellament,

embelliu tot el que hi ha davant meu,

embelliu tot el que jo deixo endarrera.

Ací la veu del pacient s'ha entreban-

cat. Però el mestre ordena:

Embelliu les meves paraules!

Ha acabat bellament!

Ha acabat bellament!

Ha acabat bellament!

Ha acabat bellament!

El jove s'ha aixecat. Res en el seu

record no serà més meravellós que

aquestes pells de be en l'ombra, al

costat del vell, al dintell de la porta. Gros-

sos núvols espesseixen el capvespre;

la terra ja és fosca; les arrugues del

vell són esborrades per l'ombra. L'indi

murmura el més noble dels Cants de

Bellesa.

Heus ací que la mare Terra

I pare Cel

Es troben i s'abraçen:

Els seran amics per sempre!

Tot és bell,

tot és bell en veritat,

Tot és bell,

Tot és bell,

El jove creu veure les imatges del

Cel i de la Terra. Sines enormes, bra-

ços i cames enllaçats, la forma blava de

la terra i la forma blava del cel. Llurs

boques són ajuntades per una franja

grogua traçada amb pol·len de moresc

que és el mateix mot pronunciat allora

pels dos grans éssers. En una de les for-

mes, Orion, les Plèiades, el collar de

la Via Làctia i els resplendors mascles

que vénen del sol. En l'altra creixen les

quatre plantes sagrades. El vell canta

de nou, aquesta vegada baixet, baixet:

Vida que jamai no s'extingirà,

Felicitat-de-totes-les-coses

es troben i s'abraçen!

Els seran amics per sempre!

Tot és bell

tot és bell en veritat,

Tot és bell!

El perfil del mestre domina el cre-

puscle. Finalment una veu greu, tan

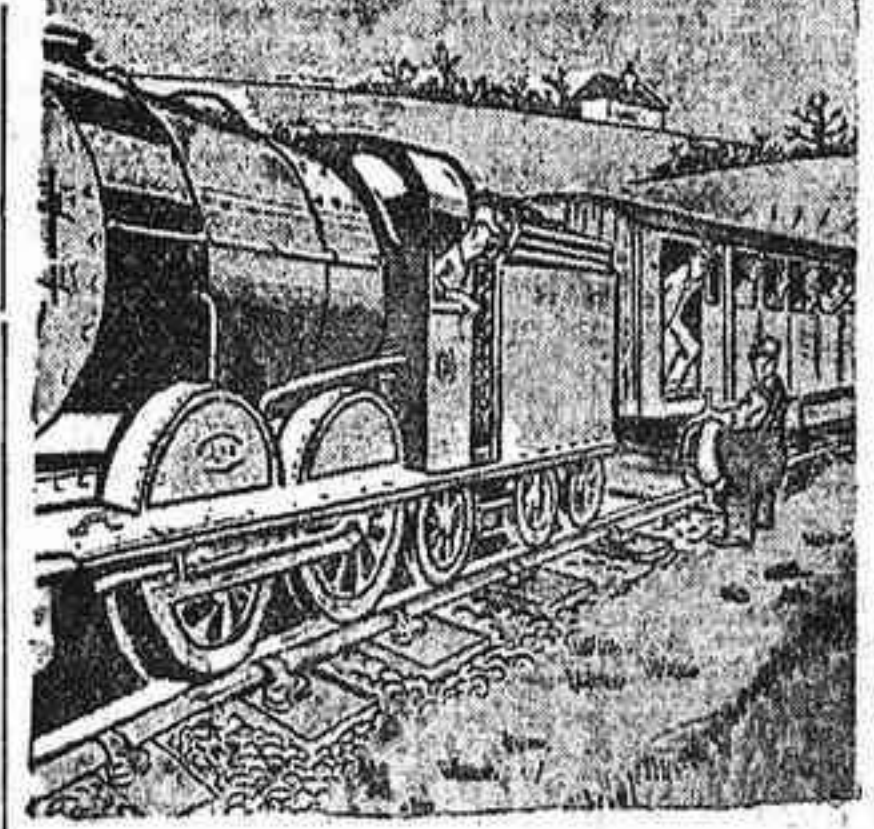
greu que el jove la sent ressonar dins

el seu pit:

—Heus ací un camí que t'és donat.

Trad. de J. MORERA I FALCO

(Il·lustració de Martí Bas)

—No tindreu pas un diari vell?

Es que el foc de la locomotora s'ha

apagat.

COMENTARIS

ELS TENYITS I ELS QUE TENEN COLOR PROPI

L'última etapa de la poesia de l'Alemanya lliure, o sigui de la poesia alemanya pre-hitleriana, ens mostra dos poetes que illustren la classificació que fem de poetes amb color propi i de poetes tenyits: Börries von Münchhausen i Johannes R. Becher.

Aquesta classificació pot anar molt més enllà dels poetes, i arribar fins als no poetes i fins on es vulgui.

Els que tenen color propi són els que canten, treballen, militen, o dirigeixen impulsats per una convicció. Els tenyits són els que reflecteixen el cel que passa, sigui ponent de color roig, alba de color indefinit, cel blau, o migdia de grocs solars.

Börries von Münchhausen és un poeta dels que es poden dir representativament alemanys, i un poeta tenyit. L'exopà el lirisme germànic dominat per Liliencron i Stefan George i ell, líricament, fou aigua fresca sota d'espais múltiples.

Balades; cançó de carrer, vagament anarquitzada; psalms jueus barrejats amb crits de raça, llançats per un jueu vestit a Bavaria; heroïsmes de sagres; aires de cacera, fets oir amb corn de banya de bou pare, tot alemanyament tradicional. A última hora el tenyit d'aquest poeta s'actualitza evocant revoltes. Börries von Münchhausen s'apropa als nostres temps, però disposat a allunyar-se'n i a tornar a frivolar, encara que sigui deixant l'alemany i les influències de Fontana i Strack-Witz, per agafar el francès, i les influències d'André Salmon.

Johannes R. Becher, comença amb sentir propi i, com a resultat immediat, amb color propi. Mai no barrejarà el fusell amb la bandurria. Walt Whitman i Verhaeren li donen ritme, el ritme que li ha de servir per a dir-se. L'un li deixarà el misticisme evangèlic, l'altre les generalitzacions metafòriques i l'amor per les multituds. Sentint el poble, ni el contemplarà ni se'n servirà: es confondrà amb ell. El seu parabolisme inicial serà controlat per la realitat. No cridarà el decoratiu, com els tenyits, ni l'estridentia baladrera. Es farà soldat de l'esperit i cantarà cançons de lluita davant dels qui lluiten. Autèntica missió dels incorporats, no dels que fan espectacle de tot o de tot treuen partit. *Parany al temps, Batalla i Poesia pel poble*, de Johannes R. Becher, en contacte amb *Balades, Cançons de caça, Judd, Llegendari i Carrers i Lluita*, de Börries von Münchhausen, ens diran amb veu oberta el tenyit i el que té color propi.

En aquesta hora de tenyiments és bo, tant si són poetes, com caps, com guies, com portanveus, com aprofitats, conèixer els uns i els altres.

DE JOHANNES R. BECHER

ODA A UNA METRALLADORA

¿Quan escups llampecs per la boca
[ombrosa
en què penses?
Ets incommovable davant la mort!
I, a la nit, adormida sota els cels,
en què penses? Tens per llit l'herba
[flonja!
Quan l'alba neix esguardes l'horitzó:
mort altra vegada. Mort vers el cel,
[amarat de sol.
Mort vers el ramatge ple de nius.
Enfonses en el pols exercits, més
[exercits.
Mates! Mates! Mates! En què penses
[metralladora?
Que et feren els homes?

Johannes R. Becher.

ELS QUI ENS VISITEN

JOHN DOS PASSOS

Així com Jules Renard era un caçador d'imatges, John Dos Passos és un caçador de documents. Qui coneix John Dos Passos sap que la nostra guerra actual l'havia d'arrossegar vers Ibèria.

John Dos Passos és un irreductible, antiimaginatiu. Els seus muntatges literaris sempre són fixats. John Dos Passos no hauria pogut viatjar al voltant de la seva cambra.

Tres soldats, Manhattan Transfer,

Estil. Lleugeresa. Jean Giraudoux coneix tot el món i expressa amb volubilitat elegant la voluptat d'oblidar-lo.

L'obra de Jean Giraudoux recorda una toia ben farcida, però ben combinada. Jean Giraudoux juga amb l'exquisit. *Les Provinciales, Suzanne et le Pacifique, Bella, Siegfried et le Limousin, Amphitruon 38, Judith, Combat avec l'Ange*, etc., tenen un bigarrament flairós i decoratiu de jardins. Jean Giraudoux treballa amb sentors i sedes. No se sent interessat pel fet, per l'anotació, per la precisió real. Ignorància absoluta de la fotografia i del radi cinematogràfic. Elegància frívola, àdhuc quan vol descórrer la cortina i mostrar-nos panorames de reflexió. Davant

Jean Giraudoux

El 42 paral·lel, 1919. Novellacions cinematogràfiques o millor novel·les en cinematografia.

Els destins individuals s'ofeguen en la massa. Cap personatge d'aquest autor no té cara ni aventures: ja fan prou amb treure el cap de la ratlla general. Grisor compacta de multituds. Històries que no es lliguen ni es deslliguen; fixades: «camara eye». Documentació i comentari. Una barreja desordenada de fets i l'anàlisi interna substituïda per les escenes. Hom diria una realitat contemplada absolutament per la superfície, però movimentada amb accelerament, fugint de l'ampliació i de la pregonesa.

John Dos Passos és un autor de ritme i un inventor del papallonejament arítmic. El ritme és més dens en Jules Romains, el d'*Hommes de bonne volonté* — creador de l'«unanimitat» —, unanimitat francesa que ha estat nord-americanaitzada per John Dos Passos. Un dels seguidors de John dos Passos, Alfred Döblin — el de «Berlin-Alexanderplatz» —, ens mostra despallats els defectes de John Dos Passos, la lentitud i la fullaraca. Hermann Broch, en *Sonàmbuls* comença a llençar el que és llàstec, tret de la novelleria constructiva de l'autor nord-americà i retorna a la teoria despallada de l'«unanimitat» francesa.

Queda definitiu en John Dos Passos una modernitat segura i la fixació fructifera del seu esperit de revolta contra l'ideal tradicional i contra això — actualment gairebé sense nom —, que va inspirar confiança excessiva als nostres pares.

JEAN GIRAUDOUX

Jean Giraudoux és l'antífesi literària de John Dos Passos. Ensomni poètic. Subtilitat. Troballa. Preciosisme.

L'escriptor i la revolució

Per ERICH ARENDT

II

Una crítica literària, d'envergadura més ampla, arribarà a fer constar que la novella psicològica, amb el seu mètode científic-natural, sorgeix precisament en el moment que l'artista ha perdut el seu lligam amb la vella classe social. Aquesta ja no li pot oferir ni valors espirituals i morals, ni ideals socials; d'altra banda, l'artista encara no ha trobat el camí cap a la nova classe social en evolució, que li proporcionarà els seus nous valors.

El progrés d'antany ja ha esdevingut impediment d'un nou progrés social: el paper històric d'una classe ha estat acomplert. L'artista se'n ressent ben clarament; però encara no veu el camí cap a l'esdevenidor. És el moment que emergeixen les consignes de «l'art per l'art» o que l'escriptor es perd en la descripció dels detalls, ja que la totalitat social, és a dir, el món tal com és, ha deixat de prestar-se-li a la plasmació poètica. La novella psicològica mira fitament l'individu, s'esmuny en el carreró sense sortida dels detalls psicològics, ofereix la mentida dels idillis isolats, tanca els ulls davant la realitat social, deslliga l'individu de la societat, en la qual i per la qual viu i adquireix personalitat.

L'escriptor psicològic treballa anatómicament sobre la taula de laboratori, amb llum artificial, com el biòleg, com el metge. Aplica els seus mètodes d'investigació i oblidat que l'home viu, si actua, reacciona i pensa, viu i actua en la realitat. Precisament les seves relacions dins la societat humana el converteixen en un ésser vivent i creen les premisses per a la formació de la seva individualitat.

El fet que la burgesia, com a classe dominant, es lliurà a la novella psicològica, no té res de sorprenent vist que de la realització dels seus ideals socials ja no es podia exigir més. Aquests ideals tradicionals o s'havien sobreviscut o constituïen un perill per a l'exercici dels seus privilegis de classe. La burgesia es creà un monopoli literari i una crítica literària, exempta, aparentment, de tota mena de partidisme. L'art és proclamat com art «pur». Qui travessava el mur de la presó de la novella psicològica i tornava a atrevir-se, com els grans escriptors del passat, a prendre un partit, era tingut per «tendencios» i «antiartístic».

No és tampoc d'estranyar que molts d'escriptors no abandonin el camí errat de la novella psicològica, vist que la burgesia té a les seves mans el monopoli econòmic i que l'artista està condemnat a la misèria si s'encara contra els postulats artístics de la classe dominant. La crítica, les possibilitats d'edició, la retribució per a treballs literaris, són dominats completament per la burgesia. L'escriptor no necessita adonar-se sempre amb tota claredat de la seva dependència a la classe dominant; no sempre es ven conscientment. La crítica, l'opinió general dominant, que en el seu ambient, la majoria de les vegades, és la de la «bona societat», exerceixen en ell una influència inconscient. El fet que és «el diner el que escriu», per a recordar aquí el títol d'un famós estudi crític d'Upton Sinclair, és ben evident en el periodisme de la societat capitalista.

El propi Goethe, la figura més gran del món burgès, que, amb la tragèdia de Margarida del Faust, plantà al mig de la cara de la llavors dominadora societat la concepció moral inhumana — el propi Goethe fou incorporat al poder feudal que en l'Alemanya d'antany feia un paper preponderant.

Tota la seva productivitat espiritual fou paralitzada per l'ambient feudal en el qual vivia.

Totes les aportacions de valors nous espirituals i de noves creacions de l'idioma, que reflecteixen les seves primeres obres, quan se solidaritzava amb la jove burgesia a finals del segle XVIII, foren anihilades quan es decidí a passar com a funcionari a la cort de Weimar. Llavors abandonava més i més els ideals de la seva joventut per a produir aquestes obres esteticitzants i historicitzants, les quals ja no contribuïren essencialment a l'evolució de la literatura alemanya.

L'estructura psíquica de l'home, com a ésser social, radica en l'estructura social-econòmica de la societat. Amb cada tracte, amb cada relació amb els altres homes, rep una influència en la seva estructura. La psicopatia medical no interessa la literatura: correspon al metge. En l'individu vivent i actiu s'emmarquen de nou les forces dominants de la societat. Les diferents influències socials es manifesten en el seu ésser i el transmuden.

L'individu social és com un punt d'intersecció de moltes de línies, de forces del passat, del present i de l'esdevenidor social. Només aquest individu, i la seva acció, és l'objecte de la literatura. Els coneixements de psicologia poden ésser valuosos per a la plasmació artística, però no en constitueixen mai els punts de partida. Les figures de Balzac, Tolstoi, Stendhal, Gorki, per a sols anomenar alguns escriptors, proven, amb tota claredat, la condició, el desenvolupament i la base de la psicologia de les persones en la societat.

L'escriptor podrà representar el veritable caràcter de l'home del seu temps en tota la seva profunditat i importància, si ell mateix s'adona, amb tota claredat, de les forces que determinen la societat i l'individu. Sense el coneixement i la penetració de la realitat és impossible que els novel·listes puguin crear les seves figures com a tipus autèntics d'una realitat social. *Per als escriptors es presenta el problema capital de descobrir en els homes la realitat social i de fer viure aquests homes dintre el curs de les forces socials, que s'encruenen i lluiten.* Però el valor de llur obra no resideix en l'argument mateix en el qual es basa la seva inspiració, sinó en el mètode que utilitzen per a donar-li una realitat autèntica.

Les figures de la cort, plenes de vida, són en Tolstoi tan interessants com les dels vagabunds de Gorki. En cada grup social operen les forces de les classes, encara que d'una manera ben diferent. El descobrir els grans nexes socials que coalitzen els homes, és la tasca pesada de l'artista.

El mètode d'observació dóna a l'escriptor el coneixement de les relacions reals. Natural que l'escriptor està lligat als mitjans d'observació que li procura i abasta la seva època. Ibsen no pogué passar dels límits de la consideració de l'estructura social petitburgesa; consideració que desenvolupà la petita burgesia en la lluita contra les antigues institucions. La seva lluita restà enclosa en la il·lusió d'un moviment reformatiu interior de la societat: la transformació de la família, l'emancipació de la dona («Nora»), etc. Ell no pogué presentar la caiguda de tota la societat com a problema perquè no tenia els mitjans d'observació, que el proletari, amb la seva filosofia i coneixements, li hauria procurat. Ell no veié la causa de la injustícia social en les condicions econòmiques del capitalisme, malgrat tota la seva bona disposició subjectiva per la veritat.

CAMISER ESPECIALISTA EXIT EN LA MIDA
FITO
JAUME I, 11
Teléfono 11655

LES ARTS I ELS ARTISTES

De les incautacions del Patrimoni Artístic de Catalunya

LA CATEDRAL DE BARCELONA

La nostra Seu ha estat un dels molts monuments religiosos respectats per la revolució. Aquest respecte no ve d'ara; el poble sempre l'ha tingut. Perquè la Catedral, el poble se l'ha mirada com a cosa pròpia, més que no pas com a edifici religiós. Això sol passar a tot el món sempre que un edifici religiós o particular té caràcter monumental, i, sobretot, té anys. Si no, proven de parlar de la Catedral de Sant Pau a un londinenc, encara que no sigui de la religió anglicana, i veureu que us en parla amb un fort amor filial, envers l'edifici com a monument londinenc, com a cosa que pertany a Londres i als seus habitants, i no per la religió que s'hi practica. Igualment us passaria a París amb «Notre Dame». I a Brussel·les amb «Santa Gudula». Quan un edifici va posant anys, a la gent, li entra una mena d'estimació estranya que es converteix en amor per aquella cosa i fa que el qui n'era propietari perdi aquest dret creat sense que ell mateix se n'adoni. D'aquesta manera va passar, també, amb la casa dita de l'Ardiaca, i ha passat amb altres per l'estil.

A Barcelona, quan el poble se sent seu un monument, no hi ha qui l'hagi de guardar, ell mateix el guarda. I així ha anat amb la nostra Seu. El Servei del Patrimoni Artístic de Catalunya se'n va possessió sense que ningú hagués tocat una sola pedra. Sigui'n permès, amb aquest motiu, de parlar-ne una mica.

La història de la Catedral de Barcelona és molt curiosa. Direm, per començar, que l'actual és la tercera església cristiana construïda i abans d'aquestes tres esglésies ja hi havien existit temples pagans.

L'actual data del 1298, la qual fou patrocinada pel rei En Jaume II i la majoria dels gremis de Barcelona. En aquella època començà a emprar-se l'estil gòtic en les construccions, ja que pocs anys abans s'havien construït dos convents d'aquest mateix estil. Avui, tots dos convents han desaparegut, i, per tant, sols ens resta l'actual catedral com a testimoni únic d'aquella època a Barcelona.

La construcció d'aquesta catedral presenta trets força curiosos. Consta de tres naus, i aquestes queden ben delimitades, vistes des de l'entrada principal; però si hom se situa al trifori, i es fixa en les capelles laterals, té la sensació que hi ha dues naus més o sia cinc naus.

Això s'explica pel fet que els suports dels contraforts són construïts, a la part interior, en forma de columna, que van de baix a dalt i separen les capelles, i donen la impressió que els dits suports són a l'exterior del conjunt visible. Per això, vist des d'aquest punt de vista fals, hi ha qui assegura que la Catedral de Barcelona té cinc naus. Fóra una veritable raresa.

En visitar la Catedral com a monument artístic crida l'atenció el cor, que data del final del segle XIV; però en la seva decoració hi han intervingut diversos artistes que han palesat llurs èpoques. En aquesta mena de treballs excel·liren particularment els francesos i alemanys, els quals en conserven mostres esplèndides. A Anglaterra, també posseïxen cors delicadament treballats, en especial els de York i Chester, però no són de bon tros de la fi nor ni de la riquesa de detalls que és el nostre.

Els primers escons foren començats per en Pere Ça Anglada, que havia

passat molts anys a Flandes; més endavant, els augmentaren amb el rengle inferior, obra del mestre Macià Bonafè, que hom diu que cobrà quinze florins per seient, el 1457. En aquests dos rengles es nota tot seguit la diferència de valor artística que hi ha entre ambdós treballs.

Fou notable la reunió que hi tingué lloc l'any 1518, on es reuní tot el capítol de l'Orde del Toisó d'Or, presidit per Carles I. Hi assistiren els reis de França, Anglaterra, Portugal, Hongría, Dinamarca i altres potències de l'època. Al Saló de les Conselleries de la Generalitat, el pintor Mas i Fontdevila hi té una magnífica tela de gran

Els relleus de la porta de Sant Iu

volada on representa aquesta reunió històrica.

La porta del reracor és una meravella de construcció plateresca, que ens recorda les millors filigranes del renaixement pur. Aquest formosíssim treball de relleus en marbre és obra del gran artista escultor Bartomeu Ordóñez. Es de les primeres coses de renaixement que es feren en aquest país el segle XVI. Aquesta important obra no la pogué acabar i fou continuada per l'escultor català Pere Vilar.

En una paret lateral del cor es troba l'escala de la trona, obra subtilíssima, entre dos muntants de pedra amb figuretes. La barana, la porta de ferro i fins la mateixa trona són una joia que ens mostra l'alt grau de sensibilitat dels obrers que intervingueren en llur construcció.

A l'Altar Major, a més del cadiral de pedra construït el 1371 i conegut amb el nom de «Catedral Episcopals», són dignes de menció els capitells visigòtics de bell estil, que sostenen l'ara, aprofitats d'una antiga construcció. És curiós que enmig dels tràfecs de l'agost passat, aquests capitells foren visitats per l'eminent professor d'Art, visigòtic a la Universitat d'Utrecht (Holanda), el qual, admirat de la revolució que s'operava al país, pogué continuar els seus estudis entre nosaltres, sense trobar dificultats de cap mena en la seva tasca.

Les capelles laterals, construïdes seguint el patró de la catedral de Narbona, estan plenes de meravelles d'art gòtic i d'altars barrocs de la millor factura. Si haguéssim de parlar de cada un d'ells, ompliríem paper per a fer tot un llibre.

Aquestes exuberants manifestacions

d'art s'expliquen pel sistema imperant en aquelles èpoques en què cada gremi tenia un altar de propietat en el qual esmerçaven una quantitat crescudíssima d'acord amb les seves possibilitats. Ultimament, la majoria d'aquests gremis havien desaparegut, però restaven les obres d'art que feren construir. Els últims supervivents d'aquest naufragi general eren els gremis dels sabaters, fusters, estorers, freners i metges.

El més important de tots ells fou el dels Mestres Fusters, fundadors de la Catedral, els quals en un dels contraforts de l'absis es feren bastir una sagristia de belles línies gòtiques, però a ells tot sols, que recau a la plaça de la Pietat, on encara es conserven gravades les ensenyes del gremi: com són la garlopa, la serra, l'escaire, amb la data de construcció, 1617. Hom creu

que a la dita plaça enterraven els membres pertanyents al Gremi. Podria ésser molt possible, si tenim en compte que antigament hi existia un cementiri que en deien el «Fossar dels Peirets».

Entrant pel carrer de Pérez Farràs trobem el claustre, construït en part el segle XIV i part el XV i és curiós de saber per documents de l'època que el claustre fou acabat a les tres de la tarda del 26 de setembre del 1448. En aquest claustre sorprèn el visitant el treball de ferro forjat dels enreixats. Sembla estrany com els mestres forjadors dels segles XIV i XV amb els mitjans que disposaven poguessin imprimir a uns ferros durs i difícils de treballar la tendresa i la suavitat d'una flora variada i simple, barrejada i combinada d'animals, més aviat grotescos que feréstecs, en contrast i animada estilísticament. Completen el conjunt uns altars barrocs de pur estil i altres amb bons retauls gòtics, que donen un to elevat de riquesa artística, digna de figurar al Museu d'Art, que és el lloc més escaient.

Cal esmentar, també, la cripta, que data del principi de la construcció, de bona factura gòtica, amb una galeria circular arquejada de bella construcció. Al fons trobem el sarcòfag de marbre de Santa Eulàlia, d'afollinat estil italià. Per documents conservats a l'arxiu se sap que aquesta important obra fou feta per un mestre italià de Pisa.

I per acabar parlarem del tresor. Deixant a part la valor material de les peces que el componen, és d'un alt interès històric la seva conservació. Hi ha com a peces importants: la cadira del Rei Martí, tota massissa d'argent, la Corona, el Toisó, la Custòdia, esplèndida joia del segle XIV i altres objectes de valor, però de menys importància.

Ara que hem explicat el que hi havia, parlem de com queda. Avui es pot dir que tots els altars gòtics i retauls solts, com el Bermeja de la Sala Capitular, estan al Museu de Catalunya, els altars barrocs, que n'hi havia molts, han estat traslladats als museus corresponents. L'obra esplèndida del Cor, potser també segueixi els seus companys en llur via als nostres museus. Aquest treball feixuc l'ha realitzat el personal tècnic de la Secció de Monuments sota la direcció de l'intel·ligent arquitecte J. Martorell, el qual ha desplegat una activitat digna d'elogiar.

A. VILA I SIRVENT

Sobre la pintura revolucionària

S'ha parlat ja un poc, a Catalunya, de l'art proletari o revolucionari. I no, certament, en molts casos, per a afirmar-lo, sinó per a negar-lo amb el vell argument que l'art no admet línies divisòries —art burges, art proletari—, car és una manifestació intel·lectual perfectament separada de la lluita de classes.

Jo considero impropedient empostar una discussió exclusivament per a determinar el mot que ha de definir el nou art que s'està creant en el si de la classe obrera internacional. El nom no fa la cosa. Però sí que crec oportú discutir cordialment, però amb tota objectivitat, els problemes que la Revolució planteja als artistes.

Hi ha molts companys que, tot i essent revolucionaris, manifesten una marcada aversió als mots «proletari» o «revolucionari», aplicats a l'art. Jo, francament, no comprenc aquesta posició, que considero inconseqüent, en què es col·loquen molts camarades. No vaig a intentar convèncer ningú, però sí que vull, davant d'aquesta manifestada, opinió, assentar una posició diferent que, naturalment, crec més justa.

Parlem — perquè és la meua professió — exclusivament de la pintura.

El primer que necessitem comprendre d'una manera clara, sense que l'entrebaleixin els prejudicis, és que la pintura no pot ésser «pura» o «absoluta» o com es vulgui denominar. Vull dir que no pot manifestar-se en formes completament independents de la mecànica política i econòmica de la societat.

En efecte: tota figura, tot mobiliari, tota construcció que nosaltres representem en un quadre, tenen una significació, vulguem o no, diferent, si la figura és un camperol o un aristòcrata, si el moble és una cadira modesta o una poltrona de cuir i si la construcció és una luxosa torre o una pobre casa d'obrers. Nosaltres voldrem o no voldrem que aquestes representacions tinguin un significat o no el tinguin, però als ulls de l'espectador intel·ligent el tindran. L'espectador veurà la figura d'un home pintada i — encara que s'hagi volgut dissimular amb surrealisme o expressionisme — esbrinarà, per tota una sèrie de característiques, quin és l'origen social d'aquella figura.

Un smoking, un barret de copa, un automòbil, unes joies, un abric de pells, un bastó, tenen, indubtablement, un sentit social ben diferent a una «granota», un martell, unes espanyoles, un llibre, una gorra, un compàs, posem per exemple. I així, successivament.

La «natura morta» o el paisatge més «neutral» en aparença, porta en el seu si un sentit social — analitzats a la llum del marxisme — pesi a la voluntat del seu autor, que, ingenuament, ha cregut fer «pintura pura».

Resumint: la pintura té un contingut social i polític com el tenen tots els nostres actes. El fet que molts no ho creguin així, no indica sinó que són inconscients d'aquest fenomen, però mai que es trobin lliures del mecanisme a què ens té sotmesos la lluita de classes.

I després d'assimilar aquesta premissa fonamental, el que cal es situar-se a una banda o altra de la barricada. Però situar-se, no d'una manera acomodaticia i provisional, sinó amb tota honradesa i conseqüència.

Les coses que ens volten tenen, com les xifres en la numeració, dos valors: un que podríem anomenar «absolut», que és el que tenen per la seva pròpia figura, i un altre «relatiu» que és el que els correspon pel lloc que ocupen. Fins ara hem parlat solament del primer. Ara ve, per a nosaltres, el més interessant.

Si nosaltres pintem unes espanyoles serem més revolucionaris que si pintem un barret de copa? Segons. Si nosaltres pintem un barret de copa, però volem donar-li un sentit de lluita revolucionària, si nosaltres fem del barret una acusació d'allò que el barret representa, evidentment que farem una pintura revolucionària. I, en canvi, es pot donar el cas que pintem unes espanyoles i no tinguin cap sentit revolucionari.

El segle passat donà molt sovint els temes d'obrers, d'humils, d'escenes campèoles, de captaires, de gitanoes, de pescadors, etc., i, no obstant, estaven pintats amb una mentalitat, amb un sentit tan subjectiu, tan de «resignació cristiana», que no es poden con-

siderar com a obres revolucionàries. Els pintors del segle passat, en la seva immensa majoria, pintaven un pagès pobre de solemnitat al costat de la seva miserable vivenda i els semblava bé que hi hagués pagesos pobres i vivendes miserables, per tal que poguessin servir de tema als seus quadres «pintorescos», que després havien d'anar a decorar les cases de la gent acomodada.

Per tant, el que determina que una pintura sigui revolucionària és el sentit que hom doni a les figures, als objectes. És la significació, la intenció, el rol que hom faci representar als elements triats del món que ens volta, per a fer-los servir de matèria plàstica. És, en una paraula, el contingut i no la forma.

D'ençà que existeix, l'art ha estat un producte exclusiu de les classes dominants. Els treballadors, els paries, els esclaus, no sols no han tingut mai un art propi, sinó que, àdhuc se'ls ha privat per la força que desenvolupessin llur sensibilitat estètica. De la mateixa manera que, en general, se'ls ha condemnat sempre a la més absoluta ignorància. D'aquí ve el fet tradicional que el poble no compregui les obres artístiques.

Repasseu mentalment la Història de l'Art i veureu com des de l'antic Egipte fins als nostres dies, l'art ha estat la representació del poder i dels interessos de l'aristocràcia i de les altes personalitats religioses. Els artistes contemporanis d'avantguarda, per a qui pinten, sinó per a la burgesia?

Dones, bé; si això és cert i és cert també que ara és l'hora del proletariat, per què ha d'estranyar tant que hom intenti fer un art proletari? I hem de tenir en compte que l'hora del proletariat no és solament ara, a partir del 19 de juliol; l'hora del proletariat era també el 16 de febrer, era l'octubre del 1934. L'hora del proletariat i l'enderrocament del capitalisme és la nostra època.

La pintura burgesa d'avantguarda parla un llenguatge, un idioma que — inútil serà negar-ho — sols és comprès per una minoria intel·lectual. És, d'altra banda, freda i inaccessible a les masses perquè no té cap contingut, cap intenció determinada en el terreny ideològic, sinó que les seves preocupacions es mantenen dins el marc de la mètra forma, de la tècnica.

Es per això que aquesta pintura no podrà mai ésser la pintura del poble.

Es necessari, per a tot pintor que de debò estigui amb el poble, fer una pintura de cara a les masses, una pintura que pugui ésser captada, sentida per les grans multituds, en el que en si tingui de contingut vital, d'universalitat.

Elevant-la al lloc del veritable art, omplint-la d'un fort sentiment humà, fer-la interessant per als treballadors, treure-la de la esterilitat i del mercantilisme en què havia degenerat en la societat capitalista.

Per tant, aquestes manifestacions artístiques que surtin del camp del proletariat, aquesta pintura de cara a les masses la podem anomenar proletària, revolucionària o com vulguem — el nom és el de menys —, però, decididament tots convindrem que serà una pintura completament diferent en la forma i en el contingut a la pintura burgesa.

ANGEL LOPEZ-OBREIRO

—Volem la unió, la reconciliació, la fraternitat...
—Amb qui?
—Amb tothom que pensi com nosaltres. — (De «L'Oeuvre».)

S'ha posat a la venda a tots els quioscos l'opuscle de **HANS BEIMLER**, el gran lluitador antifeixista alemany mort gloriosament al front de Madrid defensant les nostres llibertats, titulat

EN EL CAMPO DE ASESINOS DE DACHAU
(Cuatro semanas en poder de los bandidos pardos)

Traduït per LUCIENNE i ARTUR PERUCHO

PREU: 60 CENTIMS

Edicions Europa-Amèrica
APARTAT DE CORREUS 890 - BARCELONA

Llegiu cada divendres
LA CORRESPONDENCIA INTERNACIONAL

RICÍ GOLOSO PURGANT DELICIOSO

Al Teatre Nacional de Catalunya

A propòsit de la Banda Municipal de Madrid

La presentació de l'esplèndida Banda Municipal de Madrid a Catalunya ens dona l'ocasió de constatar, una vegada més, que els grans conjunts d'instruments de vent són un dels mitjans més eficaços de divulgació musical.

Llur poderosa sonoritat els permet d'actuar tant a les sales de concert i teatres, com a les places públiques; llur repertori és il·limitat i ve des dels himnes patriòtics i revolucionaris fins a les grans obres del repertori simfònic i les nombroses obres originals per a aquest conjunt, començant amb les grandioses Simfonies i Fanfares dels grans mestres italians del segle XVIII i acabant amb el concert per a Banda de Hindemith, la Simfonia fúnebre, en memòria de Debussy, de Stravinski i la «Foneria d'Acer», de Miaskovski; el virtuosisme de llurs solistes permet tant fruir dels poderosos efectes de conjunt com admirar les virtuts individuals de llurs instrumentistes. La Banda és, doncs, essencialment el propagador del

nòstre art entre les grans masses populars i un dels instruments més importants d'una vasta cultura musical que és portada a tot el poble treballador.

Tots coneixem la magnífica labor realitzada en aquest sentit per la Banda Municipal de Barcelona, que mai no ha estat valorada suficientment, per la senzilla raó que l'anomenat «món musical», partint d'una estètica musical exclusivista i estètica, no ha comprès, ni ha volgut comprendre, fins ara, les característiques significatives d'aquest magne instrument de divulgació musical.

L'argument principal d'aquests elements estètics contra les bandes en general, és sempre el fet que aquestes recorren principalment a arranjaments d'obres simfòniques. Aquestes «traduccions» de simfonies, com les ha anomenades molt encertadament el mestre Lamote de Grignon, són considerades generalment com una profanació i han suscitat, moltes vegades, controvèrsies i discussions. Durant l'execució del magnífic «Septet», de Beethoven, per la Banda de Madrid, he vist sortir de la sala uns quants companys meus, que no han volgut assistir a aquest espectacle de «profanació» d'un geni musical.

No creiem que l'actitud d'aquests companys sigui justificada. Les bandes, evidentment, han de procurar incorporar a llur repertori el major nombre d'obres originals i no renunciar a desenes d'obres magnífiques, concebudes per a llur conjunt. Han de procurar, igualment, de no «traduir» qualsevol obra simfònica en una nova versió, perquè totes les obres no s'hi prestin: la «Passacaglia», de Bach, evocant els efectes poderosos d'un immens orgue amb múltiples registres, les dues encisadores peces d'Albeniz i la «Petruixka», de Stravinski, han produït, en el concert esmentat, una profunda impressió, que no serà la mateixa si la Banda executés, per exemple, una Simfonia de Mozart o de Beethoven, en les quals els efectes típics dels instruments de corda no es deixen substituir fàcilment pels instruments de vent.

Per a cada «traducció» que es fa per

d'una massa d'instruments de corda (aplicació del «crescendo» i del «vibrato» a l'orquestra; introducció dels contrastos entre instruments de corda i solistes d'instruments de vent, etc.)

L'arranjament d'obres musicals per al conjunt, que estava a la disposició dels executants, és un dels procediments més coneguts durant molts segles de la tradició musical. Així es comprèn que, fins avui dia, la musicologia no ha pogut resoldre d'una manera definitiva el problema de si certes partitures d'obres vocals del segle XVI han estat executades per a cor sol o amb instruments. Les nombroses versions instrumentals que s'han fet recentment de «L'Art de la Fuga», de Bach i les controvèrsies que ha suscitat aquesta obra entre els musicòlegs de tots els països, són un altre testimoni d'aquesta tradició dintre la música, que vol saber determinar el conjunt d'instruments, per a l'execució d'una obra, no per una prescripció fixa del seu autor, sinó pels instrumentistes i els conjunts que estan a la disposició. Així, la música guanya una major funció dintre la realitat de la vida musical i pot estendre considerablement el seu radi d'acció.

OTTO MAYER

ASSOCIACIÓ OBRERA DE CONCERTS

Després d'una llarga paràlització de les seves activitats, deguda a les circumstàncies, l'Associació Obrera de Concerts ha tornat a oferir als seus socis una sèrie de concerts, el primer dels quals tingué lloc diumenge passat al Palau de la Música Catalana.

La Banda Municipal de Madrid, sota la direcció del seu mestre Pablo Sorozábal, ha executat un interessantíssim programa, que comprenia, entre altres obres, el poema simfònic «Els Preludis» de Liszt, la famosa anomenada «música de màquines» «La foneria d'Acer», del compositor soviètic Mossolov, i «Dos apunts bascos», del propi Sorozábal. Com en altres ocasions, la Banda de Madrid fou aplaudida entusiàsticament.

El pròxim concert de l'A. O. C. estarà a càrrec de l'Orquestra de Cambra de Barcelona, sota la direcció de Baltasar Samper, i amb la col·laboració de Claire Syecenski.

La música a l'Exposició de París

La música tindrà una intervenció molt important a l'Exposició de París. Divuit compositors francesos, entre ells Florent Schmitt, Inghelbrecht, Milhaud, Honegger, Ibert i Koechlin, han estat designats pel Comissariat general, per a escriure les partitures dels grans poemes simfònics que il·lustraran els grandiosos i originals «Festivals de la Llum», concebuts per l'arquitecte Eugène Baudouin.

Al «Theatre des Champs-Élysées» es donaran sis concerts de les sis grans associacions simfòniques parisenques; el primer tindrà lloc el dia 8 de maig i anirà a càrrec de Philippe Gaubert, amb la famosa pianista Marguerite Long, com a solista. En els concerts següents intervindran Poulenc, Robert Casadesu, Nadja Boulanger, Stravinski, etc. Al mateix temps es donaran nou concerts de Música de Cambra.

S'ha previst, igualment, l'organització d'una temporada d'òperes bufes a la «Comédie des Champs-Élysées»; d'un gran festival de totes les masses corals de París; d'una representació de «Pelléas et Mélisande», de Debussy, sota la direcció de Toscanini, i un concert en homenatge de Maurice Ravel.

El mes de juny tindrà lloc el Festival de la S. I. M. C., el programa del qual hem publicat, fa unes setmanes, en aquesta mateixa secció de MIRADOR.

Notícies de tot el món

LA «SOCIÉTAT FILHARMONIQUE» DE BRUSSEL-LES, anuncia el seu programa per a la temporada 1937-38, durant el qual se celebrarà el desè aniversari d'aquesta famosa societat musical belga. El programa comprendrà una primera sèrie de vuit concerts simfònics, dos a càrrec de Mengelberg, cinc dirigits per Kleiber (execució de totes les simfonies de Beethoven), i un per L. de Vocht («Missa solemnis»); una segona sèrie de sis concerts simfònics amb solistes, entre els quals figuraran David Oistrakh (premi Isaye 1937), Schnabel, Gieseking i Backhaus; una tercera sèrie de recitals (Brailovskii, Milstein i Horovitz); una altra sèrie de «gales de dansa», i una última de concerts diversos, entre els quals esmentem un concert de l'Orquestra Filharmònica de Praga, un recital de Menuhin i l'execució de totes les sonates, per a piano i violí, de Beethoven (Arthur Schnabel i Huberman). A més tindran lloc, com cada any, les «Soirées de Bruxelles» (1-22 maig).

EL DEGA DELS CANTAIREs d'esglésies de Québec (Canadà) acaba de morir a l'edat de 77 anys, després d'haver cantat a la tribuna de l'orgue durant 44 anys. Sembla que hauria cantat 46.978 misses!

JOSE ITURBI, el qual va demanar per a Espanya, en iniciar-se la sublevació feixista, un «home fort», ha estat nomenat director de l'Orquestra Filharmònica de Rochester (E. E. V. A.)

Una nova obra de Baltasar Samper

El mestre Baltasar Samper acaba d'escriure una nova partitura, inspirada en la «Balada de Luard, el mariner», de J. M. de Sagarra. Es tracta d'una obra de vastes dimensions, en sis parts, per a soprano i orquestra de corda, amb piano.

L'estrena d'aquesta novetat interessantíssima de la música catalana és reservada a l'excel·lent «Orquestra de Cambra de Barcelona», dirigida pel mestre Samper.

CAMARADES: LLEGIU I PROPAGUEU

treball

El nomenament de trenta professors de música

El «Diari Oficial» de l'1 de maig ha publicat una ordre que constitueix un dels avenços més importants en matèria de pedagogia musical que s'ha realitzat, fins ara, a Catalunya. Pel seu caràcter bàsic, publiquem íntegrament, a continuació, l'ordre en qüestió:

«El Departament de Cultura, seguint un ritme que concorda amb les necessitats i les exigències dels moments que viu el nostre poble, ha creat a Catalunya escoles per a més de 100.000 infants.

La major part de les Escoles creades ja funcionen. Cal, però, ampliar la instrucció primària que s'hi dona amb ensenyaments complementaris que, al mateix temps que serveixen per iniciar els escolars en el camí de la vida i els ajuden a formar-se una personalitat pròpia, desvetllen i eduquen llur sensibilitat.

Es clar que l'educació integral dels escolars no pot ésser una obra perfecta des del primer moment i sense comptar, encara, amb tots els mitjans adequats. Aquest Departament, però, no pot supeditar la seva actuació a profit de l'educació dels infants que concorren a les nostres Escoles a la superació de les dificultats per assolir una perfecció que avui encara no és possible.

Sense prejudicar, doncs, l'organització definitiva, que serà objecte d'un acurat estudi per part dels organismes tècnics amb què compta aquest Departament, és convenient fixar les orientacions que el Departament de Cultura pensa donar, en aquest aspecte, a l'Ensenyament Primari de Catalunya.

Per tant, He resolt:

Primer. — Són establerts, provisionalment i com a mesura d'assaig, a les Escoles d'Ensenyament Primari de la Generalitat de Catalunya, els ensenyaments complementaris de tall i confecció, de música i de realitzacions i arts plàstiques, en llur grau elemental.

Segon. — A proposta del Consell de l'Escola Nova Unificada són nomenats, amb caràcter interin, els següents Professors de Música:

- Rosa Barberà Massip.
- Manuel Borgunyó.
- Maria Blasco.
- Josefa Bonet i Boada.
- Carme Bracons i Duran.
- Trinitat Brunet i Socas.
- Josefa Creus.
- Lluís Ensenyat i Duara.
- Maria Faig.
- Maria Antonia Fonolleda.
- Araolli Gasoliva i Brucart.
- Isabel Gelabert i Galí.
- Estève Guasch.

- Josep Marimon.
- Antoni Marqués.
- Emília Miret d'Escuret.
- Joaquim Pecanins i Fàbregas.
- Antoni Pérez-Moya.
- Assumpció Pla i Suau.
- Roser Pollina i Julià.
- Rita Ribas Martí.
- Enriqueta Ribó.
- Frederic Rodríguez.
- Rosa Roig.
- Magi Romani.
- Beatriu Santos.
- Victòria Serrahima i Balmanya.
- Cristòfol Solà.
- Magdalena Solé i Pujal.
- Fèlix Santos.

Professors d' realitzacions i Arts Plàstiques:

- Francesc Almuni i Gol.
- Josep Alumà i Sans.
- Vicenç Anton i Puig.
- Eduard Badia.
- Cassià Boada i Mates.
- Josep Cabanyes i Borràs.
- Francesc Cánoves i Garcia.
- Francesc Carbonell i Carruana.
- Josep Campany.
- Agustí Escalas i Carbonell.
- Teresa Fàbregas i Puig.
- Emili Freixas.
- Maria Gallo.
- Ferran Guerrero.
- Rafael Illa.
- Jaume Juez i Castellà.
- Isidre Juanico.
- Lluís Lassa.
- Grau Lizàrraga i Isturry.
- Ramon Marinello.
- Vicenç Martínez.
- Carme Millà.
- Antoni Prats.
- Josep Navas i Guardiola.
- Antoni Roca i Maristany.
- Jordi Ros i Bofarull.
- Ramon Saladrigas.
- Guillem Solé i Gatvillaró.
- Joan Soler i Puig.

Tercer. — El sou inicial dels Professors dels ensenyaments complementaris es fixa en 5.000 pessetes anuals que, mentre no hi hagi la corresponent consignació en el Pressupost, serà satisfet dels crèdits extraordinaris concedits al Departament de Cultura amb càrrec al capítol 12, article tercer, partida 1672.

Quart. — El Consell de l'Escola Nova Unificada formularà, en el termini més breu possible, el pla provisional dels ensenyaments complementaris a les Escoles de la Generalitat, amb la corresponent distribució dels professors nomenats.

Barcelona, 30 d'abril del 1937.
El conseller de Cultura, Antoni Maria Sbert.»

DOSSIER DE L'EIX BERLIN-ROMA

(Ve de la pàg. 2)

III

GAZZETTA DEL POPOLO, nota de Roma del 6 de maig:

«...No ha passat res a Roma ni a cap altre lloc, que justifiqui una explosió semblant de mentides i rancúnia. S'intendenten bombardeigs i destruccions per part dels avions alemanys que no han tingut mai efecte; es descriuen desfetes italianes que no s'han produït; es diu que un gran nombre d'avions alemanys i italians han arribat a Espanya i, aquests avions no han sortit mai d'Itàlia, ni d'Alemanya; s'atribueixen a Alemanya i a Itàlia diabòlics plans de guerra que no han passat mai per l'esperit de ningú. Això pel que respecta al sector espanyol. Quant a l'entrevista de Roma, és un altre amuntegament d'invencions i de mentides netament provocadores. Comprenem quan nefasta és per a Anglaterra i per a França la situació creada per l'acord italo-alemany, en el sentit que aquest acord redueix de molt la importància de la Societat de Nacions, ja desprestigiada per la fallida de les sancions, i que també aquell acord fa pràcticament ineficient aquell instrument de dominació anglofrancesa sobre Europa. Però no és fàcil donar-se de les raons per les quals es demostra no voler prendre en consideració la voluntat de pau i de col·laboració manifestada, repetides vegades, per Itàlia i per Alemanya i que es pren fins i tot davant d'aquestes manifestacions, una actitud provocadora. Que França es deixi arrossegar per aquests corrents extremistes que dominen a pesar seu el país i el govern, no és nou.

El que és nou és que Anglaterra s'hagi també deixat portar per aquell corrent...

La política que Itàlia i Alemanya volen portar a terme en interès llur, d'Europa i de la civilització, ha estat dibuixada clarament en els «toasts» d'ahir i en el comunicat d'avui. Les converses d'aquests dies, en efecte, han aportat ocasió als dos governs de reafirmar llur voluntat precisa de continuar desplegant en l'esdevenidor tots els esforços possibles per tal d'arribar a una més àmplia col·laboració amb les altres potències igualment, col·laboració que permetrà assegurar a Europa les condicions essencials d'una més gran i més ampla estabilitat política i econòmica...

Més que mai es demostra que d'un costat s'és partidari de l'ordre i de la pau, i de l'altre s'és partidari de l'aventura i del desordre. Els Estats europeus que encara estan indecisos trobaran en aquesta actitud, en part històrica i en part mentidera de la premsa anglo-francesa, una clara indicació del camí que han de seguir per a llur seguretat i per a l'esdevenidor d'Europa.»

MIRADOR

Ha traslladat les seves Redacció i Administració a Carrer de la Diputació, 290, pral. Telèfon 11.628

CAMISERIA ESPECIALISTA EXIT EN LA MIDA JAUME I, 14 Telèfon 11655

fito

Ministerio de Cultura 2006

LA CIENCIA I LA TECNICA

Sabut és que un pla, un mapa, etc. d'un terreny és la reproducció gràfica de la seva forma. Aquests mapes han estat traçats prenent directament sobre el terreny, que pretenem reproduir, unes dades dels punts que més tard seran situats damunt el paper. Més clarament; la línia que determina el traçat d'una carretera, d'un camí d'un curs d'aigua, de la corba de nivell, el contorn d'una casa, etc., vindrà determinada per una sèrie de punts que, situats damunt el paper i a l'escala que vulguem, ens permetrà de reproduir aquella carretera, riu, camí, etc. És clar, doncs, que com més gran serà el nombre de punts que haurem pres sobre el terreny, més exacta i completa serà llur reproducció gràfica. Així és que, teòricament, no és pas possible fer amb exactitud matemàtica la carta d'una regió, per tal com el nombre de punts que hauriem de prendre seria infinit. Aquest defecte d'exactitud és compensat sovint amb el bon gust, la pràctica i coneixements que de les ciències geogràfiques i geològiques poseeix el topògraf; amb tot, sempre l'exactitud és relativa, i això que hem dit ho notem ben sovint en les cartes que tenim al nostre abast i sobretot en l'anivellament de regions accidentades, les quals tan abundants són a Catalunya. Per totes aquestes dificultats i també d'altres que no són d'esmentar, ens trobem que de les regions pirinèniques i d'altres de similars, no en tenim cap carta que mereixi una absoluta confiança. Quina diferència amb les cartes de les regions alpines suïsses!

Procediments fotogramètrics

Tots aquests obstacles vénen completament resolts emprant els, ja no tan moderns, procediments fotogramètrics, que consisteixen a treure fotografies del terreny del qual pretenem fer el mapa. Amb aquestes fotografies obtenim unes perspectives exactes i detallades del terreny, i, més tard, un aparell nomenat Coordinatògraf o, més perfectament, per l'Estereoautògraf i d'una manera mecànica, es treu d'aquestes fotografies, el mapa, tan exactament com vulguem i a l'escala que ens convingui. És clar que aquestes fotografies s'hauran de treure partint d'unes bases geogràfiques establertes amb anterioritat, tirades amb certa tècnica, seguint un pla determinat i, per tant, amb un aparell apropiat.

Aquest procediment ve fonamentat en el mètode de les interseccions que

LA FOTOGRAMETRIA I LA CARTOGRAFIA CATALANA

hom aplica determinant per a cada punt dues visuals i cadascuna d'aquestes per llurs angles horitzontals i vertical. Així també podríem obtenir des de cada estació una perspectiva del terreny que domina. Naturalment que si una vegada dibuixades les perspectives corresponents a les dues estacions, desaparegués el terreny, podríem reproduir la posició de qualsevol de llurs punts, sense més que ajuntar cadascuna de les estacions amb la imatge d'aquest punt en la perspectiva corresponent.

Aquest procediment fou emprat per Beupré en l'expedició científica a les illes Tasmània i Santa Creu, cap allà els anys 1791 a 1793. Obtingué una sèrie de croquis dels panorames més interessants i després en deduí diferents mapes aproximats.

L'any 1850, Aimé Laussedat pensà perfeccionar aquest procediment emprant, per al dibuix de les perspectives, la cambra clara de Wollaston, convenientment modificada per donar una més gran seguretat al punt de vista. Dos anys més tard Laussedat canvià la cambra clara per la fosca, que permetia de seguir amb major precisió els contorns i accidents del terreny. Amb la cambra fosca va aixecar el pla del fort de Vincennes, que constituï el primer treball seriós en aquesta matèria.

Però el dibuix de les perspectives era molt lent i a voltes s'oblidaven detalls que més tard eren indispensables. Sorgí l'invent de la Fotografia i Laussedat l'emprà tot seguit.

Aquesta és l'evolució natural que va donar lloc a la Fotogrametria com a perfeccionament del mètode de les interseccions.

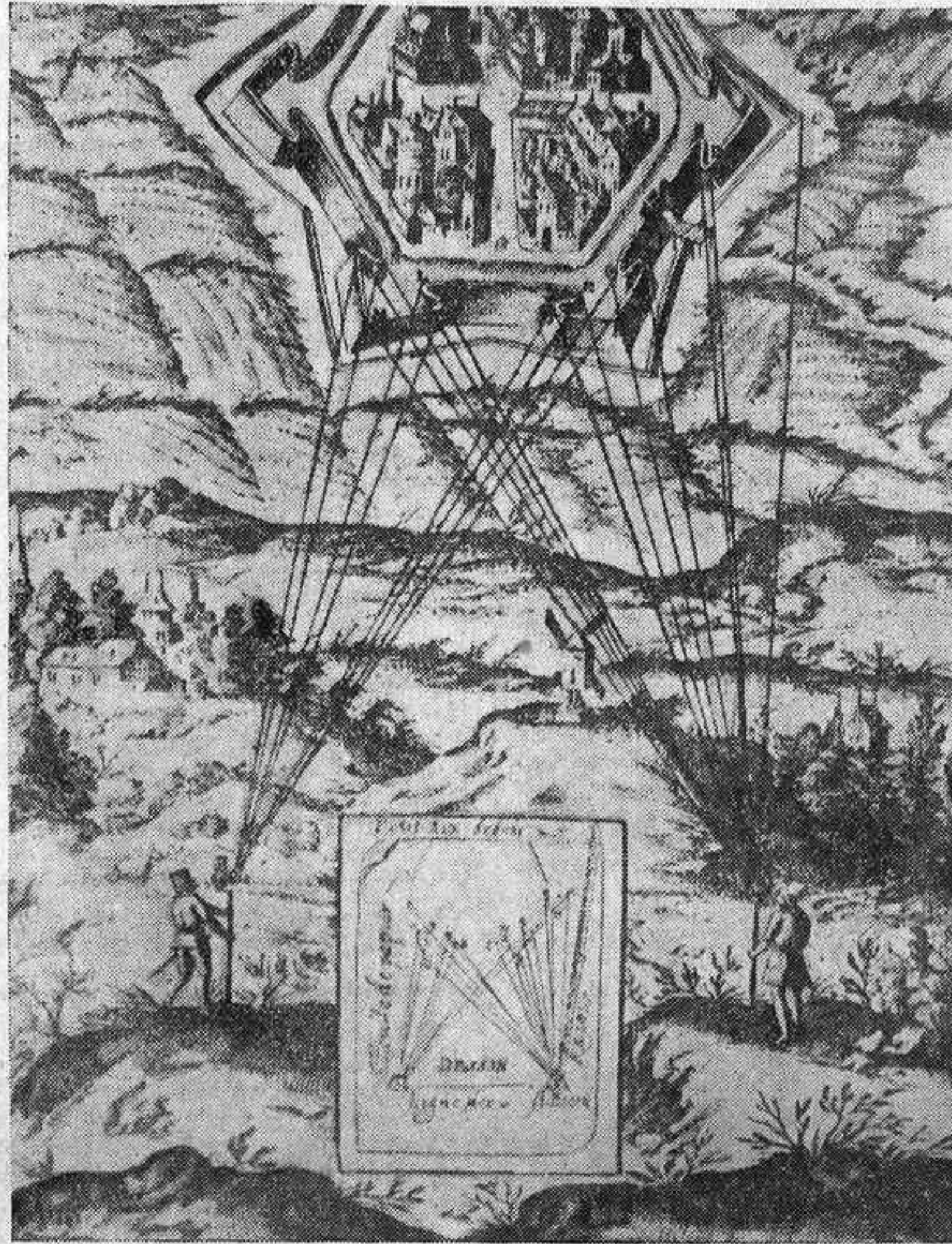
A Espanya, Antoni Terrero, l'any 1862, publicà un estudi interessantíssim sobre «Aplicacions de la Fotografia a l'aixecament de plans topogràfics», en el qual, per primera vegada, es deixà assentat el teorema de la identificació de punts en dues fotografies. Vint-i-un anys després fou publicat per Hauck, i avui es coneix per teorema d'Hauck, quan caldria dir-ne el Teorema de Terrero.

Pel sistema fotogramètric, hom ha

fet aixecaments importantíssims, àdhuc al nostre país.

El mètode de Laussedat era insubstituïble en terrenys d'alta muntanya, però presenta greus defectes.

tot guiant l'estilet del reticle amb dues manetes i un pedal, el llapis anirà dibuixant el pla amb traça contínua i ferma i amb camins, barrancs, arbres de nivell i tots els detalls que vulguem.

Mètode de les interseccions (estampa del segle XVI)

Per tal que la intersecció gràfica que determina cada punt sigui exacta, cal que la base sigui molt gran; per tant, en augmentar aquesta distància, augmenta també la diferència d'aspectes amb què es veu cada accident del terreny des de cadascuna de les estacions. D'això en resulta un caos de confusions. Per això la fotogrametria no prengué increment, fins que per mitjà de la fotografia estereoscòpica hom donà el pas definitiu.

Si observem una vista treta amb un veràscop corrent, veurem que la vista natural de l'home pot amidar distàncies fins a uns 450 metres i amb una base d'uns 65 mil·límetres, que és la separació entre tots dos ulls. Si augmentem aquesta distància entre objectius, o sia la base estereoscòpica, i obtenim totes dues semivistes amb un mateix aparell situat en cadascun dels caps de la base, podrem augmentar, tot el que voldrem, el límit de visualitat del relleu, o sia el de la mesura estereoscòpica.

Les dues semifotografies que haurem fet, col·locades en un estereoscop especial, ens donaran un relleu perfecte, àdhuc de diverses dotzenes de quilòmetres.

Teòricament, hom pot determinar les tres coordenades de cada punt del terreny en funció de les mesures preses en una vista estereoscòpica del dit terreny.

A fi que aquest procediment tingui la suficient exactitud, s'ha de disposar d'un aparell que atenyi, almenys, una centèsima de mil·límetre en les mil·límetres que hom prengui damunt les plaques. Aquest aparell s'anomena Estereocomparador.

Col·locades les dues plaques de l'estereoscop en aquest aparell i observades amb el binocular, hom li dona el moviment necessari, per tal que un estilet que surt en el reticle coincideixi en cadascuna de les plaques amb la imatge d'un mateix punt del terreny, i a tres escales poden llegir-se els tres valors necessaris per al càlcul de les coordenades d'aquest punt.

Situada així l'estereofotogrametria semblava que hom havia donat el pas definitiu, però l'austriac Eduard Orei, encara no satisfet, va idear simplificar-ho, mitjançant un sistema mecànic, i construí l'estereoautògraf, veritable monument de la mecànica de precisió. Col·locades totes dues plaques en aquest

Amb el progrés de l'aviació i per mitjà de les fotografies aèries, aquests procediments es completen i perfeccionen.

Després d'això que hem dit, és fàcil de comprendre que sense la mobilització de nombroses brigades i al·l personal limitadíssim, però competent, els plans de zones extensíssimes de terreny es poden aixecar amb el mínim de temps i sobretot amb una exactitud i precisió impossible d'obtenir amb tots els altres sistemes coneguts.

El cost de tot l'equip indicat és quelcom pujat i no baixarà del milió de pessetes (preus actuals). Per tant, és fàcil de comprendre que no és l'abast d'empreses particulars; però com a sistema per a l'aixecament de cartes de caire geogràfic no té parió i és el més econòmic, amb l'avantatge que de les fotografies en podem fer el pla a l'escala que convingui, per tal com porten tots els detalls del terreny i amb tota precisió.

Tasca a fer a Catalunya

Aquesta és enorme i urgent. S'ha fet una nova divisió territorial de Catalunya; amb quina base cartogràfica? Així, es dona el cas que després d'alguns mesos d'haver-se decretat, encara és l'hora que no s'hagi publicat una delimitació que orienti el públic.

Es va a una nova estructuració de la propietat agrària i de les explotacions agrícoles. Amb quina base cartogràfica cadastral?

Es parla de la riquesa del subsòl i del seu aprofitament integral. On és la carta geològica de suficient garantia i detall?

Com sempre, parlem molt. Cada Conselleria i Departament fa les seves cartes i mapes sense un control d'unitat i per sortir del pas, i una gran quantitat d'energies disperses es malgasten sense un profit pràctic i durador. Mentrestant, però, posem un flamant «Servei Cartogràfic de la Generalitat de Catalunya», que deu anar fent un famós mapa de Catalunya al 1:100.000.

L'únic document cartogràfic complet que tenim de Catalunya és el «Mapa Itinerari Militar d'Espanya», a l'escala 1:200.000, publicat definitivament a principis de segle, amb planimetria sola, molts errors, toponímia desastrosa, escasses cotes altimètriques de referència, sense la més mínima indica-

ció del relleu. En fi, un document que no el creiem aprofitable, però que, com que no en tenim d'altre, valia més això que res.

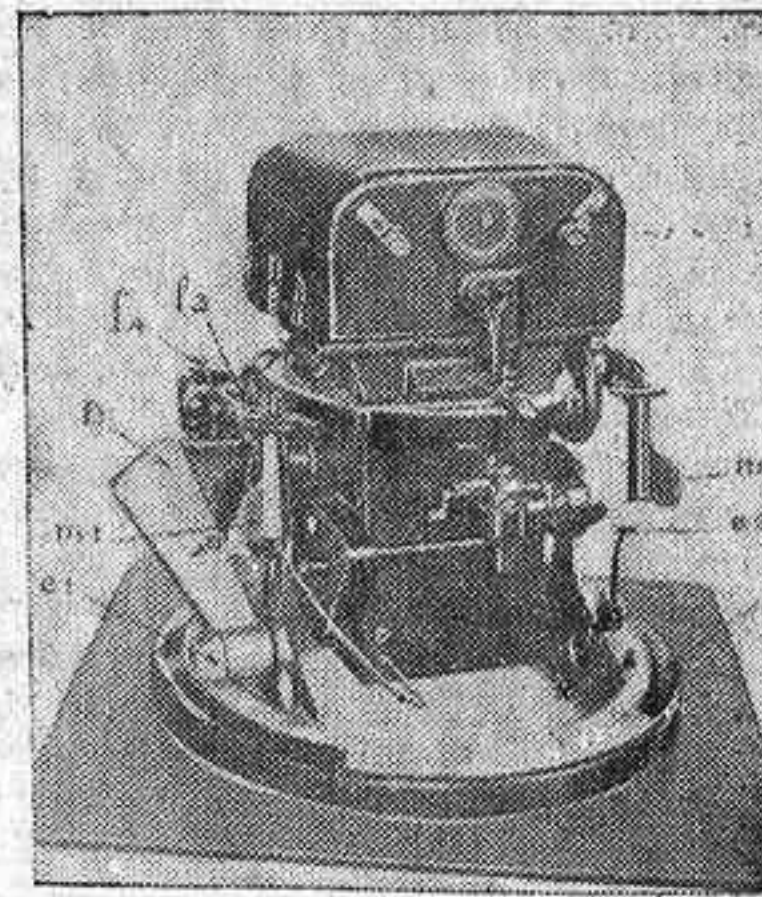
A finals del segle passat i a principis d'aquest, mentre els pobles que van davant del progrés tenien llurs cartes a l'escala 1:50.000, gairebé acabades, les brigades de l'«Instituto Geográfico y Estadístico» recorrien Catalunya i aixecaven els plans dels termes municipals a l'escala 1:25.000. Aquestes brigades, formades sota el patró de totes aquelles institucions buròcrates del Govern central i amb mitjans no gaire apropiats, anaven fent. Els topògrafs encarregats de les brigades, no consideraven, en general, que llur missió era quelcom comparables a una veritable devoció. Per a ésser topògraf és indispensable que consideri aquesta terra que vol representar gràficament, com a part íntegra d'ell mateix, copsar-ne tots els detalls, no estalviar en la seva comensura ni temps ni sacrificis; això és una vocació. No n'hi ha prou de demostrar uns coneixements davant un tribunal.

Així veiem que aquests plans, que no han estat publicats oficialment, no tenen gaire garantia, principalment pel que afecta a l'anivellament, encara que siguin acceptables per a reduir-los a l'escala 1:50.000. D'aquesta carta al 1:50.000 en corresponen a Catalunya 85 fulls, dels quals en manquen publicar 13. D'aquests fulls n'hi ha de bons i de francament dolents; la interpretació del relleu del terreny per corbes de nivell equidistants de 20 metres és pobre i, volent ésser una cosa exacta, no diu res. La representació de cultius ajuda a fer menys llegible la carta i encara això no seria un defecte important si aquesta respongués a la veritat, però el que resulta una cosa catastròfica és la toponímia. Aquest és el document bàsic de tota la cartografia que podem fer.

Fa una vintena d'anys que l'extingida Mancomunitat de Catalunya inicià la publicació d'una carta a l'escala 1:100.000, en la qual, tota la seva part topogràfica, està extreta de l'anterior i té d'avantatge sobre aquella que hom s'hagi preocupat d'una escrupolosa correcció toponímica i que sota el punt de vista geogràfic tingui una presentació magnífica, però en tots aquests anys s'han publicat 9 fulls, dels quals té el total. Com a carta de conjunt té massa fulls i, per tant, no és manejable, i com a carta de detall és, sens dubte, inferior a la del 1:50.000 de l'«Instituto Geográfico y Catastral», a més que els fulls publicats, i degut a la lentitud en què han aparegut, són ja antiquats i més ara amb les noves estructuracions iniciades.

Amb el títol de «Mapa Militar de España» fa temps que es comença a publicar una carta al 1:100.000 i al 1:200.000; aquest darrer està força bé topogràficament, però n'han estat publicats tan pocs fulls, que no cal que en fem esment.

Es indispensable una carta de conjunt de Catalunya que estigui bé i aquesta no pot ésser d'altra que la del 1:200.000, similar a la francesa de la

Aparell fotogràfic automàtic emprat en la presa de vistes fotogràfiques, tipus «Planifoto»

mateixa escala, la qual podem executar ràpidament prenent com a base les que ja tenim. Aquesta carta podria ésser dividida en 6 fulls de 0'75 per 0'50 metres i el conjunt faria 1'45 per 1'50 metres. Amb diverses planxes es podrien fer diferents tiratges, segons les necessitats econòmiques, ja fossin agrícoles o geològiques; així tindríem un document inicial i complet, mentre hom podria esperar millors temps per a fer la carta definitiva de Catalunya amb un patró bàsic cadastral al 1:10.000 i al 1:5.000 a les regions on la propietat es troba molt dividida. Fa anys que propugnem aquesta solució; potser encara serem escoltats.

J. CLOSAS MIRALLES

EL CINEMA

A propòsit de la «Cançó d'amor» per Lily Pons

Un de tants casos...

Lily Pons, de la qual s'ha fet una gran propaganda entorn del film *Cançó d'amor* i que els periòdics han prodigat arran de la recent estrena a Barcelona de la seva primera producció, és la «diva» per excel·lència que ve precedida de gran fama.

Se'ns presenta avui, segons sembla i diuen els crítics, amb un triomf esclatant que ha vingut ressonant d'anivell per tots els àmbits cinematogràfics. La seva primera aparició al llcnc, en l'esclat del seu rostre imprecís, però extraordinari — ens diuen — i les inflexions de la seva veu prodigiosa i cristal·lina, s'ha afirmat ara amb una serietat impertorbable i s'ha qualificat de sublim. A la vegada que gran cantatriu, hom sap també, per la crítica, que posseeix notables dons d'actriu, ja que malgrat la banalitat de l'argument i del marc convencional en què ens ha estat presentada, es confirma que la seva interpretació és digna d'elogi i que ha causat sensació.

Doncs bé: aquesta producció «desbordant de luxe» — com propaga la distribuïdora — «superba en presentació» i, on per si fos poc, Lily Pons, amb o sense motiu, denominen «El rossinyol del món», que és tant com comparar-la a una insignificant «vedette» de «music-hall» en els programes del qual no pot mancar aquell transcendent «nou repertori i luxosa presentació», ha estat bàrbarament sabotejada en oferir-nos les primícies d'aquest film en versió doblada.

Es aquest un tema que no s'exhau-reix ni per actualitat, ans al contrari, les cases distribuïdores semblen entes-

tar-s'hi, no fan sinó reincidir i, àdhuc en les actuals circumstàncies, s'excedeixen, ferint diverses vegades la sensibilitat de l'espectador intel·ligent en infligir-li la tortura d'aquestes veus falsificades, estantisses i sense gota d'expressió. El doblatge, que artísticament és una traïció com s'ha dit manta vegada, hauria d'ésser perseguit amb justícia. Les cases distribuïdores que manifesten aquest menyspreu revoltant pel públic d'estrenes i de crítica i especialment la d'aquesta pel·lícula, que d'un temps ençà ve accentuant, malauradament, en aquest sentit les presentacions de tots els seus films, dels quals fa una propaganda excessiva i embafadora on el gust i el bon sentit brilla precisament per la seva absència, avui, amb una dosi tan gran de sang freda, ja no vacilla a sabotejar-los escandalosament ni a ofendre els seus artistes. Aquesta manca d'escrupolositat és inqualificable.

Però després de tot, per què divagar tant i tant sobre aquest tema en el qual s'han gastat inútilment tantes quartilles, si és igual que predicar al desert?...

Per la meua part, però, per més dolorós que m'hagi estat i em sigui més d'una vegada haver-me de deixar perdre una bona producció, us asseguro que si l'estat de coses continua així, o per dissort s'intensifica, no entraré a cap cinema sense tenir una certesa absoluta que el film no és sabotejat.

Aquesta, com tantes altres vegades, puc assegurar-vos que no em deixaré temptar pels abominables doblatges.

JOAN ALAVEDRA I ESTIVILL

CASA DE CAMPO

(Ve de la darrera pàgina)

altres sense cap excepció. Els «ferits» venien també, oblidant adhuc llur perfecta coïxera. I era cert que amb ells no veïrem cap cap i que al nostre pas tampoc no en trobàrem cap.

—No tingueu por, que anem amb els ferroviaris —els digué Olmos. Coronarem un pujol i als nostres peus s'obrí una vall.

Ens escampàrem en guerrilles i abans que ningú preguntés res, diversos digueren, assenyalant una nova muntanyola:

—Si estan allí, anem per ells. La nostra línia no tingué cap vacil·lació. Tots marxàrem, arma preparada i pas lleuger. Ens cremava el sol i la gola estava seca d'emoció. Els darrers passos foren ja a la carretera. Però seguïem sense trobar l'enemic.

Començàrem a mirar amb certa molèstia els nostres nous camarades.

De quins diables havien fugit fins allí si encara no havíem vist ningú? Seria possible que darrera aquesta nova vall, en la propera altura, ja hi serien «ells».

—Endavant. Endavant. Cal anar per ells.

—Vinga. Obriu-vos bé.

—Escolta tu. No et quedis enrera, que de tu no me'n fio ni un pèl.

La darrera veu que sentí deia en to de comandament:

—En guerrilla i en silenci. Aproveu tots els accidents del terreny. Els que tenem baioneta la muntarem al fusell.

En pujar el nou vessant, esperàvem a cada segon el foc dels enemics. Algú cregué necessari donar ànims i cridà:

—Visca el Batalló de Xoc!

Contestant el visca accentuàrem la velocitat per a descobrir, decebut, que érem amos d'un altre pujol. Els «nous» estaven avergonyits.

—Però, qui cony us féu tanta por?

—Ja us hem dit que no veïrem caps i sentíem molts trets a la nostra espatlla i ens crèiem copats.

—Veus tu? Qui haurà estat el cabró que armà aquell bullit?

—El de la pistola, segurament.

En això arribà un dels enllaços del nostre comandament:

—Per poc ens rostitiu a trets.

—Això no és cert. No hem disparat ni un sol cartutxo. Oïrem trets a la nostra espatlla. Pensàrem en un atac de l'enemic que els nostres rebutjaven per algun costat. Arribaren aquests que fugien. Els hem portat ací, i això és tot. Avisa el nostre capità i que digui que hem de fer.

Poca estona després arribà l'avis:

—Reunir-se amb el batalló que està a l'ala esquerra. Cobrir aquest buit a la dreta que havien obert els que fugiren. I feu-vos poc visibles, perquè «ells» estan en aquell bosc d'enfront.

VI

Estem ajaguts a terra, recolcat el fusell en unes pedres que han aparegut per allí. Un botjar poc espès dissimula bastant bé la nostra línia. D'ella devalla un pendís suau que porta a una vall ampla, a la qual, des d'enfront, cal baixar també per una altra costa de poca inclinació. Això permet una visibilitat de més d'un quilòmetre, pel qual cal aventurar-se en descoberta si hom pretén avançar.

Mirem fixament els arbres fronterers, dels quals esperem veure sortir d'un moment a l'altre raïms d'enemics. El record de la pel·lícula «Els Marins del Cronstadt» va adquirint el relleu d'una experiència viscuda. Estem decidits a esperar-los que arribin a prop i aleshores obrir foc; a no retrocedir en cap cas i a avançar al so de «La Internacional». Per de prompte, ningú no dispara i tots estem preparats per a obrir foc creuat.

Hi ha silenci d'espera, sota un sol que crema. Uns trimotors rebels

bombardegen Madrid. Els sentim i els veïem distants realitzar tranquils llur covarda proesa. Després vénen sobre nosaltres, descendeixen, fent que el soroll dels motors soni a l'interior dels nostres cosos, del ventrell, al cor i al cap, com si ens serressin en dues parts. Passen sense descarregar. A l'esquerra es divideixen. L'un aterra i els altres es perden. A la poca estona s'eleva novament i pren la ruta dels altres.

Quan comença el canoneig ens adonem de la causa d'aquell aterratge. La nostra línia és regada d'obusos. Els uns cauen davant, altres al darrera. Xiulen ronc i ens tallen la respiració quan el xiulet s'apaga a la nostra altura. Les explosions ens omplen de terra i metralla lleugera que ens timbaleja a l'espatlla. Mosseguem brins d'herba per a tenir la boca oberta.

No ens toca cap obús. Els més perillosos no esclataren. En recordo dos especialment. Un que caigué a tres metres davant del meu grup. Un altre que punxà justament al tripede de la nostra metralladora, quan els nostres comandaments estaven al seu costat. Cai-gueren aquests a terra, empesos per l'aire. Si arriba a esclatar els líquida a tots. En canvi, n'hi hagué un que rebentà un grup de soldats. Aquests estaven espantats, ficats en un forat al costat de la tanca. Quan comença el canoneig, un d'ells, nerviós, dispara un tret de fusell. Tots ens giràrem indignats:

—Imbecil. Per què tires?

La cara esporugida del jove era còmica. Mirava el fusell com si fos l'únic culpable. El casc d'acer el tenia tirat enrera, i la suor li regalimava a raig fet.

Un canoneig que sonà junt a la tanca ens féu girar la cara quan acabà la pluja de pedretes i metall. Encara es veia el fum.

—Fixa't. Es allí.

D'un costat s'aixecava Latorre; un enllaç nostre, alt, gairebé gegant, amb un cap petit i un rostre angulós. Venia esglaiat i agitava convulsivament les mans. Abans d'arribar ja parlava.

—Ho he vist. Ho he vist. Es el més horrible de la meua vida.

—Però, què?

—Els ha destroçat. Els he vist saltar a trossos. És horrible! És horrible!

—Però, quins eren? Eren nostres?

—No. Eren aquells soldats que hi havia allí. Ha caigut entre ells i després, paf!, per l'aire rebentats. És increïble! És espantós!

—Assossegat, home. No n'hi havia cap dels nostres entre ells?

—No.

—Bé. A una altra cosa, doncs!

Latorre s'allunya lluitant per vèncer la seva terrible emoció. Els altres seguim esperant que en aquella orquestra de granades — ara ja hi ha «srappells» també — sigui sempre la següent la que ens està reservada. En el concert es barregen peces de l'artilleria nostra que desapareixen a la nostra esquerra.

Per la Carretera d'Extremadura comença quelcom més complicat. Apareixen els morros dels tancs i unalini a dels nostres es trenca. La por al tanc no havia estat encara superada per l'heroisme de Coll. És perd una caseta blanca, modesta, que s'aixeca a l'alt d'una costa. Però en aquest moment és quan es verificà el pas definitiu de la defensa de Madrid.

Els del Comitè provincial del Partit estaven allí. Havien estat amb nosaltres abans. El nostre orgull de trobar-nos i de trobar-los en aquest lloc ens feia feliços. (A més, no oblidem que Anton, Giron

i Montoliu són ferroviaris). Però ara estaven a la carretera.

Quan es perdé aquesta casa sentírem veus confoses a l'altre costat de la tanca. Després distingírem «La Internacional». Després veïrem una massa que pujava i la nostra bandera novament al cim de la caseta. Els tanc sforen at-

cats i retrocediren. Estàvem emocionats. Per què no es manà que avancéssim?

El que passà fou simplement que Anton i els altres es posaren al cap i tiraren endavant. La casa no es va perdre més. Ha estat límit màxim de la penetració feixista en aquest front.

Els nostres nervis estan fortament sotragejats per allò, per les explosions dels obusos, per la inactivitat. Alguns ja no arrenquen herbetes per a posar-se-les entre les dents. Les mosseguen sobre la terra. El capità acut a un telèfon de campanya proper per tal de demanar ordres. O el fil està trencat o la Comandància abandonada. Perquè, amb tota la glòria per als militars lleials al poble, les traïcions d'aquests espills de miserables que són els militars espanyols, no es realitzaren totes el 19 de juliol.

Finalment apareix un cap. Cau ja la tarda i no és aconsellable cap avanç. Cal situar-se a la trinxera i esperar allí. Sota el canoneig ens anem dirigint lentament a la trinxera. Possiblement estava ben feta. Però tots ens queixem de la seva situació d'inferioritat. A penes es percep una distància de trenta metres que, a més, serveix el suficient per a cobrir tota la vall que abans anomenàvem. Per si això fos

Mentre em rebolco en la manta penso per què el Rufo ha cantat aquesta corrandà i no una altra. És un home que diu «no he tingut sort amb les dones». Porta una quarantena de solitari esperant la seva dona que, volgué córrer... i ell, li obrí la porta.

A la tarda, sota els obusos, sens dubte ha pensat en ella amb quelcom de tendresa. Ara refà la durícia cantant-se aquesta corrandà. No. El Rufo no serà qui estengui la mà per a guardar moneda falsa. Encara que ningú no el plori si els seus ossos es queden al sol.

La «juerga» segueix, fins que un sentinella dona un cop a la finestra.

—Calleu, que només se us sent a vosaltres.

De les màrfegues surten unes veus:

—Molt bé. Així podem dormir.

VII

Trobem el nostre pavelló amb alegria. El ramat ha desaparegut.

—Mira. Ja han evacuat els xaï. Dels nostres en falten la meitat. Indaguem.

—A aquests els manaren cobrir l'ala dreta i encara no els han rellevat.

Els oficials parlen entre si i disposen que aquesta nit hi hagi guàrdia. Se'ns prepara un sopar que alguns devoren. La major part no té gara, encara que no hem menjat res en tot el dia. El cansament pot més.

Un grup, no obstant, es diverteix en rodona.

—A veure, Rufo, vinga una col·la.

El Rufo mai no es fa pregar a aquest requeriment. A mitja veu diu:

Ay. Aaay. Aaaay, la mujer que corre mucho es como falsa moneda, por todas las manos pasa y el más tonto se la queda, y el más tonto se la queda.

Mentre em rebolco en la manta penso per què el Rufo ha cantat aquesta corrandà i no una altra. És un home que diu «no he tingut sort amb les dones». Porta una quarantena de solitari esperant la seva dona que, volgué córrer... i ell, li obrí la porta.

A la tarda, sota els obusos, sens dubte ha pensat en ella amb quelcom de tendresa. Ara refà la durícia cantant-se aquesta corrandà. No. El Rufo no serà qui estengui la mà per a guardar moneda falsa. Encara que ningú no el plori si els seus ossos es queden al sol.

La «juerga» segueix, fins que un sentinella dona un cop a la finestra.

—Calleu, que només se us sent a vosaltres.

De les màrfegues surten unes veus:

—Molt bé. Així podem dormir.

VIII

El nou dia clareja amb soroll de descàrregues per tot arreu. En un segon estem preparats. Fem les nostres darreres armes en operacions de reconeixement per situar l'enemic. D'alguns llocs es retiren soldats ferits. Els ferrovia-

ris els substitueixen sense gestos ni presses. Els buits que queden mai no serviran de bretxa.

La pluja de trets és enorme. Xiulen bales per damunt, al costat. Les explosions ens sorprenen per llur so semblant al dispar de pistola.

Mangada arriba a la Casa de Campo amb forces de refrec que estableixen la nostra línia.

Fins aleshores havien passat coses rares. Tan rares, que els nostres camarades que foren col·locats a l'ala dreta, feren recular tres tancs a trets de fusell. Evidentment, si els tancs se sorprengueren que allí hi hagués força, és perquè «algú» els havia previst el camí lliure. Com ho esperaven aquells legionaris que a través de la muntanya s'apropaven tranquil·lament parlant a la línia dels nostres. Solament quan estigueren a prop Peinador es donà compte que portaven uniforme de la Legió.

—On aneu?

—Som de la bandera del coronel Yagüe.

—Ah!, sí? Doncs mans enlaire. Volgueren resistir. Els nostres estaven preparats. Quatre gorres del Terc, quatre caretes contra gasos, quatre armaments complets són testimonis que allí donaren llur darrer pas.

En un camió amb un gran reflector, els facciosos s'entossudeixen a localitzar les forces que feren front als tancs. Els nostres es fonen amb el paisatge de l'alzinar, que ara sembla, argent i negre, de cinema. Però no es decideixen a seguir la ruta batuda. Amb una volta al pujol, aventuren la cavalleria mora per un altre camí. Se senten renills i cançons. Ah! Sola ment una metralladora i quina bona lliçó! Però només hi ha fusells.

—A veure. Un enllaç. Millor dos. Busqueu aviat un reforç o una metralladora.

Els enllaços desapareixen en la nit, en la qual sonen trets de tant en tant. En retorna un, despistat, a la poca estona. No trobà la segona línia. L'altre no torna. Al dia següent apareixerà molt distant, ferit al maluc.

—Cal obrir-se camí fins la Torre-cilla, decideix el sergent.

Els del barri es precipiten a proposar-se:

—Jo us portaré bé.

—No. Deixeu-me guiar a mi que em sé de memòria la Casa de Campo.

Es formen dos grups amb dos guies. Un arriba a la Torre-cilla i se sosté al seu lloc dignament. Solament un mort, Pastor, guarda-agulles.

De l'altre grup hem sabut per una foto del periòdic del S. R. I. francès. Allí és veu un d'ells, presoner dels feixistes. Està seriós, tranquil, amb la barba crescuda i lligades les mans amb filferros, que s'entronquen als de les mans dels altres. Els vigila un sergent moro.

IX

El Batalló de Xoc de ferroviaris es formà per a la defensa de l'estació. La seva sortida a la Casa de Campo fou en pla de reforç i per unes hores. Hi estiguérem tres dies i a primera línia. Perdèrem homes. Però les línies on ens posàrem han estat sempre de la República. En tornar a l'estació, per a defensar-la durant dos mesos, entràrem amb el pas dur i pausat dels combatents. Alguns cantaven «La Bandera Roja», aquest himne proletari que comença així:

El món està ple de llàgrimes, la vida plena de dolor...

JUAN PABLO MARTIN (Il·lustració de Goñi)

Novetats que es posaran a la venda per la

FIRA DEL LLIBRE

3, 5 i 6 DE JUNY

«Les aventures de Tom Sawyer», M. Twain . . . 2'50 ptes.
«Eva», C. Soldevilla . . . 2'25 »
«El pas dels gegants», P. Benoit . . . 3' »
«La Parada» (tercera edició), J. Ruyra . . . 4' »
«Muralls de silenci», J. Roig Raventós . . . 6' »
«L'últim romàntic», J. Cornudella . . . 5' »

ADMINISTRACIÓ I VENDA: **LLIBRERIA CATALONIA**
Ronda F. Salvochea, 3 - Telèfon 24647

TALLER DE FOTOGRAVAT
COLLECTIVITZAT
ANTONI MARTÍ
AVINYÓ, 19, PRAL. TELÈF. 17047

CASA DE CAMPO

(Història del Batalló de Xoc de Ferroviaris)

per JUAN PABLO MARTIN

I
La Casa de Campo era una magnífica finca. Per a entrar-hi es necessitava una tarja amb fotografia i, àdhuc així, de vegades no era possible; depenia que el rei volgués o no es passés per la seva possessió.

La seva extensió és molt gran. Part d'ella és conservada com un parc, el restant es conserva agrest. Al parc hi ha un gran estany amb barquetes i un berenador.

Quan vingué la República, la Casa de Campo fou oberta al poble. Els antics afavorits per les targes, protestaven d'aquesta mesura, que qualificaven d'invasió de la plebs; es digué que havien malmès arbres, que s'havien tret conills de llurs llodrigueres, que tot estava brut i abandonat. Però la Casa de Campo continuà oberta i es convertí en lloc d'esbargiment per a les famílies modestes de Madrid; es pogué comprovar que no hi hagué tallada d'arbres.

El Primer de Maig, els treballadors anaven allí amb llurs familiars i passaven tot el dia a l'aire i al sol. Després, durant l'estiu, des de les primeres hores del matí, hi acudien grups de joves que, amb el pretext d'excursions, es reunien en grups a fer exercicis militars. Fou el primer camp d'exercici de les milícies antifeixistes.

Contra aquests excursionistes, generalment vestits de blanc, amb un mocador vermell al coll, que tenien el caprici de tornar a Madrid formats i cantant «La Internacional», realitzà una de les més aparatoses ofensives el cèlebre Salazar Alonso, quan arribà a ministre.

El meu coneixement de la Casa de Campo es reduïa a algunes reunions de cèl·lula, celebrades durant els períodes de persecució. Hi acudíem els ferroviaris amb una miqueta de vi i menjar i, asseguts a terra, en rodona, prenem les nostres decisions.

El pitjor era que en aquell temps acostumàvem a usar un aire massa doctoral i els berenars tenien l'aspecte sever d'un grup d'homes que escoltava fixament un altre, l'actitud del qual no era precisament la d'un narrador de contes de sobretaula.

Altres vegades, quan passava algun tipus estrany, es posaven tots a parlar al mateix temps com una manera de despistar molt més sospitosa que el silenci.

A vegades, es feien agafades per la policia i més d'un grup de berenadors passava la nit al calabós. A nosaltres, això no ens ocorregué mai. O és que treballàvem millor, o és que sabíem dispersar-nos en els casos de compromís amb més intel·ligència que els altres, degut tal vegada al fet que la majoria dels nostres habitatava als barris de la Carretera d'Extremadura i coneixien perfectament el terreny.

El que no podíem preveure és que hauríem de jugar a la Casa de Campo un paper guerrer.

II

El Batalló de Xoc dels Ferroviaris es formà atenent a la crida del Cinquè Regiment per a defensar Madrid. L'enemic s'apropava a la capital. Leganès caigué a poder seu.

Aquesta mateixa tarda ens formàrem i anàrem per primera vegada a la Casa de Campo. Passàrem entre una filera de camarades que ens saludaven, puny enlaire, amb visques.

Queia la tarda quan ens endinsàrem a la Casa de Campo. Els canons de les Vistilles disparaven pausadament. Paràrem una mica més amunt de l'estany. La negra silueta del berenador partia per una banda l'espill d'acer de l'aigua.

El nostre capità, un camarada ferroviari també, ens repartí en grups. Dintre la foscor d'un bosquet a penes ens distingíem els uns als altres. Les passes se sentien des de lluny i aviat començà a sonar la veu d'«Alto!». Els resplendors de les llinternes feien reviuir per un instant les soques dels arbres que se'ns presentaven com

coberts d'una arrugada capa gris.

Feia un fred humit que ens arribava al moll dels ossos. Alguns ens escalfàvem les mans amb la pipa. A la poca estona començà a ploure. De tant en tant algú es lamentava.

—La meitat, almenys, estem sense armes.

I d'altres:

—I ens han portat sense mantes i no sé com anem a resistir la nit.

Uns nassos vermells s'illuminaren pel resplendor d'una pipa i el camarada Olmos digué amb pausa una mica burleta:

—No us heu fixat que han vingut les noies?

—I això què?

—Que si anéssim a passar la nit ací o a entrar en foc, les hauríem fet marxar.

—Això serà perquè ho diguis tu.

El nostre caporal venia de rebre una ordre. Relliscà sobre les fulles

sonor. L'emulació en fa sorgir un altre que guanya l'anterior en pesadesa i carrincloneria. Però ambdós són aplaudits de bon grat.

Ha començat la gran camaraderia dels que combaten junts.

En un recó, parlen seriosament uns quants.

—Fes-te'n càrrec. No tenim uniformes. No obstant, es diria que estem uniformats.

—No. El que passa és que en tornar semblàvem més militars que en anar.

Arriba un tot de pressa:

—Els fusells! Ja han portat els fusells!

—Vinga! La meua esquadra a descarregar fusells.

S'hi precipiten molts més. Tots els que no en tenen. No per ganes de treball, sinó per escollir-ne un de bo. Inútil. Cal deixar-los en una habitació immediata fins al dia següent.

—Demà es repartiran—ha dit un

Però, això ja són divagacions que van fora de la història.)

IV

Al matí del dia següent tornen a formar-nos. La formació, sense adonar-nos-en, ens ha sortit ràpidament. També sense adonar-nos-en, els nostres comandaments ens revisen amb la mirada ràpida i segura del que està acostumat a fer-ho. Tots tenim fusell i manta. A més, les noies han estat retirades de la formació i darrera nostre s'arreglaren alguns autos per a enllaços i un camió de queviures i municions.

—Això va seriosament.

La nostra sortida és menys espectacular, malgrat tot. Els que es queden tenen una mica de vergonya de tornar a repetir els gestos dramàtics i nosaltres temem també aquestes expressions que no corresponen als «herois» que tornen a dormir a casa. Així la sortida

i caigué a terra. Això sempre fa riure. Després ens digué:

—Anem.

—On?

—A dormir a l'estació.

Sortírem a la carretera. A poc a poc es van ajuntant els grups i es formen novament els escamots. Els nostres comandaments parlen amb algú al costat del camí. Quan tornem ens posem en marxa, guiats pel soroll de les passes sobre la grava. Ara es veu el resplendor dels disparats d'artilleria abans de sentir la detonació.

El llac apareix una altra vegada, a la nostra esquerra, tan mansoi, il·luminat per una lluna tan clara, que sembla un camp de sorra. Una veu diu:

—Hauria de venir la cavalleria mora i posar-se a córrer per damunt d'aquesta esplanada.

L'esclat del canó retruny tan proper, que ens exciora.

—Ja estem a prop de la porta — diu un. En entrar vaig veure que allí hi havia uns canons.

Ens criden l'«Alto!». La consigna ens franqueja el pas i apartant-nos per a deixar lloc a camions militars, tornem a l'estació.

Sobre el cos central, amanserdat, de l'edifici, hi ha la roset d'un rellotge. Damunt hi bat l'aire fi i fred de la nit una bandera que ara no és res més que una silueta vibrant. Però tots coneixem en ella la nostra bandera vermella, que ocupà aquest lloc el 21 de juliol.

III

Ja no hi ha fred i tot és alegria i cançons. Els que se n'anaren sense fusell no estan mancats de pa ni de vi. Les companyes reuneixen al seu voltant un grup de caps atents i disposats a servir llur menor desig. Damunt d'una taula s'alça un «poeta» que improvisa un romanço mal mesurat però molt

oficial. Però el «cuco» de tot arreu és ací el meu caporal — el caporal rata com l'anomenem a la seva esgotlla — i es presenta mig amagant-ne un de magnífic.

—Fiveu-vos. Es nou.

El toquem, examinem les seves diferències amb els nostres. És un model nou, amb certes «comoditats» com un buidat per a posar-hi les gemes dels dits de la mà esquerra. La tanca marxa bé. La fusta és impecable. La nostra opinió es resumeix així:

—Hum! Collonut.

Mirada triomfal del caporal. Després, còmicament enèrgic:

—Si em desapareix, us afusello a tots!

(L'habitació era una oficina fins fa tres dies. Ara hi ha fusells als penjarobes, gent que dorm — o intenta fer-ho — a les taules, soroll. Però també nosaltres estem transformats. Capità, oficials, sergents, caporals, soldats. Abans, un maquinista, un altre de la via, un oficinista, un responsable de Comitè.

Desaparegueren uns personatges i n'entraren d'altres en les mateixes persones. I allò que ens uniformava és l'alegria de l'home enfront de les qüestions simples de la vida limitada i sense límit que és la guerra. Davant teu, res. Darrera, ningú. La lluita que ens portà a unir-nos tantes vegades en mítings, en manifestacions, en vagues, avui ens exigeix prendre els fusells i obeir els que manen. Això és tot.

El pensament és quelcom nítid i senzill. El cos pren un domini que li permet donar gran importància a les seves necessitats. Menjar el que sigui, però menjar és quelcom deliciós. Com tenir una bona manta i unes bones sabates. Els peus calents quan la punta del nas és gela, són un plaer com el d'una bona pipa al sol.

fou sincera i marxàrem amb poc pes líric.

Les coses eren, sens dubte, diferents. Ni entràrem per la mateixa porta, ni anàrem a parar al mateix lloc. Se'ns donà un pavelló per a caserna i forem incorporats amb els nostres caps a dos instructors del Cinquè Regiment.

Pel cel sense núvols passaren els trimotors enemics. Es desplegà sota els arbres. No tiraren res. Guardaven llurs bombes per als barris de Madrid.

Foren formades dues seccions nostres. Se'ls proveí de cartutxos i fusells del mateix calibre. Això era necessari en aquells temps de tal varietat d'armament. Després marxàrem ja a ocupar un lloc al front.

La Casa de Campo ens ofereix un dia de repòs. Es en els moments sens dubte que els leixistes afinaven els clarinets de llurs orquestres per a l'entrada triomfal. El que la meua vista abasta és ja una de les parts desconegudes per mi. El terreny, sembrat de pins, té al fons, a la dreta, bastant d'horitzó, blau i ver-gris fosc, sota un cel brillant i lluminós. Estic dintre del paisatge meravellós que tantes vegades havia contemplat des de la Plaça de l'Armeria.

En aquestes hores de pausa, se'm presenten de vegades les cares conegudes — una sobretot —. Però res no altera la serena tranquil·litat d'haver vingut en la disposició més definitiva d'ànim. Com jo, sens dubte, estan tots els que van més o menys dispersos prop del nostre pavelló. El rostre serà de l'obrer apareix en ells contrastant amb l'espantat i nerviós dels soldats que, de vegades, passen per ací.

Les bromes i les cançons no tenen per tema la guerra. Allò he-

roic, que és la por a l'inrevés, està distant. Solament un ha alludit la guerra, segurament sota la impressió d'aquella serenitat.

—Que ells van a entrar a Madrid? A que no! Em jugo això.

Assenyala el coll amb el gest de tallar en la forma habitual d'aqueixa posta tan freqüent. Ell no ha percebut l'exactitud rigorosa de la seva frase.

Assegut a l'estrep d'un auto amb ràdio, segueixo alegrement els foxs que arriben de lluny. Però l'auto se'n va a un servei escampant la seva música al peu dels arbres quan salta sobre llurs rels i se cenyeix a llurs soques.

A la nit hi ha una descoberta i custòdio un camió en una carretera que va apareixent infinita sota les rodes, amb la sola llum de la lluna. En l'impenetrable hi ha alguns trets. Ens gelem al peu del camió, mentre el xofer dorm ben tancat.

Arriba un nou dia amb una bella matinada transparent. Grans ramats d'ovelles que volten els pavellons, ens eixorden amb llurs bels en tots els tons. Els camarades de procedència camperola saben munyir, la qual cosa permet que frueixin d'un bon desdèjuni. Els que tenim el costum de cremar el ganyot amb un «trallazo» d'aiguardent que líquida les males nits, ens orientem per forces ocultes envers el camarada que posseeix una cantimplora plena.

V

Però aquell dia ja no hi hagué vacances. Al matí començaren a serrar l'aire els obusos. Passaven damunt nostre i ens sorprenia el soroll que acabàvem de conèixer. Al nostre camp sonava, a cada tret enemic, un dispar de pistola.

—Ací hi ha un cabró que els està fent senyals.

A poc a poc ens anem irritant i ja comencem a preocupar-nos de caçar-lo quan, de sobte, s'obre un enorme foc de fuselleria darrera dels pavellons de la nostra reraguarda. Sense poder precisar si vénen de la dreta o de l'esquerra o del centre, les bales xiulen en multitud; algunes ens claven als arbres i al sol entre nosaltres.

La sorpresa ens ha donat una ordre que tots hem seguit encara que ningú no la pronuncia. Agafarem els fusells i les cartutxeres i ens escampàrem cobrint en un front quatre pavellons. Ens parapetem on podem i allí a esperar.

Si els que estaven a la nostra reraguarda disparen tan desafortunadament, sens dubte és que veien algú que pretenia apropar-se. Calia estar previnguts.

Dos caporals ens criden sota el foc.

—No dispareu un tret fins a veure.

Però no havíem pensat fer-ho. Unicament ens ocupàrem de córrer la tanca i provar si es col·locaven bé els cartutxos o s'encasquetaven. Després, ben carregats els fusells, bala a la recambra, a vigilar atentament l'horitzó.

Primerament n'arribà un. Després un grup. Tot seguit una massa. Què era allò? El primer digué que venia ferit. Els del grup, que acompanyaven un altre ferit, demanaven sense descans:

—Un cotxe, un cotxe.

Els de la massa no amagaven ja la fugida:

—No sabem on són els caps.

Quan els veiérem aparèixer, havíem destacat alguns a parlar-los. Quan n'arribaren tants, el que fèrem fou destacar alguns perquè es quedessin a tenir cura del pavelló. Els altres, a l'una, imposàrem:

—Ni un pas enrera. Hala! Anem amunt tots.

La teoria del «chaqueteo» es basava en la covardia dels milicians. Això és fals. Els que un minut abans baixaven desorganitzats, temoreics, pujaven ara amb no-

(Passa a la pàg. 11)